

Saija Nieminen

FINANSSIKRIISIN VAIKUTUKSET VAKKASUOMALAISTEN PK-
YRITYSTEN INVESTOINTEIHIN

Liiketalouden koulutusohjelma
Taloushallinnon suuntautumisvaihtoehto
2011

FINANSSIKRIISIN VAIKUTUKSET VAKKASUOMALAISTEN PK- YRITYSTEN INVESTOINTEIHIN

Nieminen, Saija
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Maaliskuu 2011
Ohjaaja: Nousiainen, Milka
Sivumäärä: 67
Liitteitä: 3

Asiasanat: finanssikriisit, pienet ja keskisuuret yritykset, investoinnit, suhdannevaihtelut

---

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia vuonna 2007 USA:sta levinneen finanssikriisin vaikutuksia vakkasuomalaisiin pk-yrityksiin. Pääasiallisesti tarkastelun kohteena olivat yritysten investoinnit, jotka usein vähenevät talouden laskusuhdanteissa. Toisijaisesti tarkasteltiin yrityksissä tapahtuneita henkilöstömuutoksia, kuten irtisanomisia ja lomautuksia, sekä investointirahoituksen saannissa ja käytössä tapahtuneita muutoksia. Opinnäytetyössä kartoitettiin myös yritysten tulevaisuuden suunnitelmia niin investointien, henkilöstön kuin rahoituksenkin suhteen.

Tutkimuksen teoriaosa perustuu tutkimuksen alussa määritettyyn viitekehukseen. Teoriaosan ensimmäisessä kappaleessa esitellään erilaiset yritysmuodot sekä pk-yritysmääritelmä ja käydään läpi Vakka-Suomen alueen elinkeinorakennetta. Toisessa teoriakappaleessa keskitytään kansantalouteen ja taloussuhdanteiden syntymiseen. Tarkastelun kohteena ovat erityisesti taantumien syyt ja seuraukset sekä vallitseva finanssikriisi. Kolmas teoriakappale käsittelee yritysten investointeja. Kappaleessa esitellään erilaisia investointien luokittelutapoja sekä investoinnin kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä. Viimeisessä teoriakappaleessa käydään läpi yritysten rahoitusvaihtoehtoja ja erilaisia rahoituksen välittäjiä sekä Suomen rahoitusmarkkinoiden toimintaa.

Tutkimusmenetelmänä tutkimuksessa käytettiin kvantitatiivista eli määrällistä menetelmää, josta kerrotaan kappaleessa seitsemän. Samaisessa kappaleessa myös käydään läpi kyselylomakkeen tekoa ja tutkimusaineiston keruuta sekä tutkimuksen luotettavuutta. Sähköiseen kyselyyn lähetettiin linkki sähköpostitse noin 150 vakkasuomalaiselle pk-yritykselle. Kappale kahdeksan pitää sisällään www-kyselynä tehdyn tutkimuksen tulokset, jotka esitellään sekä sanallisesti että taulukkoina. Viimeiseen teoriakappaleeseen on koottu yhteenvedo saaduista tuloksista, joiden pohjalta on tehty johtopäätöksiä finanssikriisin vaikutuksista yritysten investointeihin, henkilöstömuutoksiin sekä rahoitukseen. Tutkimustuloksista voidaan päätellä, että vaikutuksia tutkittaviin asioihin on ollut, ja vaikka suurin osa yrityksistä onkin joutunut sopeuttamaan liiketoimintaansa, on usko tulevaisuuteen ja kysynnän kasvamiseen luja.

Tutkimusmateriaalina opinnäytetyössä käytettiin pääasiassa painettuja lähteitä, mutta myös luotettuja verkkolähteitä on käytetty. Materiaalina pyrittiin hyödyntämään uusinta tietoa, joka onnistuikin, sillä aiheesta löytyi ajantasaista tietoa sekä suomen että englannin kielellä.

THE EFFECTS OF THE FINANCIAL CRISIS TO THE INVESTMENTS OF THE SMES IN THE AREA OF VAKKA-SUOMI

Nieminen, Saija

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Business

March 2011

Supervisor: Nousiainen, Milka

Number of pages: 67

Appendices: 3

Key words: financial crisis, small and medium-sized enterprises, investments, economic fluctuations

---

The purpose of this thesis was to research the effects of the financial crisis to the small and medium-sized enterprises (SME) at the area of Vakka-Suomi. The crisis started to spread from USA at the year of 2007. The main targets of the research were the investments of the enterprises, which often decrease during a recession. Secondary targets were the changes in enterprises investment financing and in personnel, such as layoffs and firings. The thesis also discovered the plans of enterprises for future about investments, personnel and financing.

The theory of the thesis is based on the subtext, which was defined at the beginning of the research. The first theory chapter includes different company forms, definition for SMEs and industry structure of Vakka-Suomi. The second paragraph concentrates on national economy and economic fluctuation. The focuses of examination were the causes and consequences of the recession and the current financial crisis. The third section is about investments. The chapter presents the different ways of classifying investments as well as factors affecting the profitability of the investment. The last theory chapter goes through alternatives for financing and different financing companies. The chapter also includes information about actions on financial markets in Finland.

As a research method was used a quantitative method, which is explained in chapter seven. The same chapter also includes making of the questionnaire, collection of the research material and the reliability of the research. Approximately 150 SMEs from the area of Vakka-Suomi received a link to the electronic questionnaire by e-mail. The chapter eight includes the results of the web-based research which are shown both verbal and chart. The last paragraph contains a brief summary of the results obtained. The results have been formed to conclusions about how the financial crisis has affected on corporate investments, personnel changes, and financing. From the results can be concluded that there has been effects to the matters investigated and even though some companies have had to adjust their businesses, the belief in future and the growth of demand is strong.

The used research material in this thesis consists mainly of printed sources, but also trusted online sources have been used. The target was to use an as new source as possible which was successful because matters had very up-to-date information on both Finnish and English.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	8
2	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET	9
2.1	Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja rajaus.....	9
2.2	Teoreettinen viitekehys	10
3	VAKKASUOMALAINEN PK-YRITYS.....	11
3.1	Vakka-Suomen alue	11
3.2	Yritysmuodot ja pk-yrityksen määritelmä.....	12
4	TALOUSSUHDANTEET	15
4.1	Suhdannevaihtelut.....	15
4.2	Kokonaiskysynnän muodostuminen	15
4.3	Noususuhdanne	17
4.4	Laskusuhdanne	18
4.4.1	Työttömyys	18
4.4.2	Lama.....	19
4.5	Suhdannepolitiikka	19
4.6	Finanssikriisi.....	21
4.6.1	Finanssikriisin alku ja vaikutukset talouteen	21
4.6.2	Odotukset tulevalle	23
5	INVESTOINNIT.....	25
5.1	Investointi käsitteenä.....	25
5.2	Investointien luokittelu.....	25
5.2.1	Finanssi- ja reaali-investoinnit	25
5.2.2	Muita luokittelutapoja.....	27
5.3	Investointiprosessi.....	28
5.4	Investoinnin kannattavuus.....	28
5.4.1	Investoinnin kannattavuuteen vaikuttavat tekijät	28
5.4.2	Investointilaskelmat.....	30
5.5	Finanssikriisin vaikutus investointeihin	32
6	INVESTOINTIEN RAHOITUS	34
6.1	Oma ja vieras pääoma	34
6.2	Rahoitusmarkkinat	35
6.2.1	Rahoitusmarkkinoiden toiminta	35
6.2.2	Rahamarkkinat.....	37
6.2.3	Pääomamarkkinat	38
6.3	Rahoituksen välittäjät.....	39
6.4	Rahoitusmuodot	40
6.4.1	Rahoitus omalla pääomalla	40

6.4.2 Rahoitus vieraalla pääomalla	41
6.4.3 Pääomasijoitus rahoituslähteenä.....	43
6.5 Rahoituksen riskit	44
7 TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTON KERUU.....	46
7.1 Kvantitatiivinen tutkimus	46
7.2 Kyselylomakkeen laatiminen	47
7.3 Aineiston keruu.....	48
7.4 Tutkimuksen luotettavuus	49
8 TUTKIMUSTULOKSET	51
9 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	59
9.1 Yhteenveto.....	59
9.2 Johtopäätökset.....	63
LÄHTEET	65

LIITTEET

Kuvaluettelo

Kuva 1. Teoreettinen viitekehys.	10
Kuva 2. Vakka-Suomen alueen elinkeinorakenne 2008.	11
Kuva 3. Bruttokansantuotteen volyymin vuosimuutos prosentteina.	22
Kuva 4. Yrityksen pääomalajien muodostuminen.	34
Kuva 5. Rahoitusmarkkinoiden kiertokulkukaavio	36
Kuva 6. Rahoitusmarkkinoiden rakenne	37
Kuva 7. Taloudelliset riskit.	45
Kuva 8. Vastanneiden yritysten jakauma kunnittain ja henkilöstömäärän mukaan. ..	51
Kuva 9. Vastanneiden yritysten koot.	52
Kuva 10. Vastanneiden yritysten toimialan jakauma.	53
Kuva 11. Liikevaihdon muutokset yrityksissä.	54
Kuva 12. Tehdyt ja tulevat investoinnit.	55
Kuva 13. Tehtyjen/tulevien investointien vaikutus henkilöstömäärään.	56
Kuva 14. Rahoituksen lähde vuosina 2008–2010 ja 2010–2012.	57
Kuva 15. Tehtyjen investointien vaikutukset henkilöstötarpeeseen.	60
Kuva 16. Tulevien investointien vaikutukset henkilöstömäärään.	61
Kuva 17. Yritysten ulkoiset rahoituslähteet.	62

Liiteluettelo

Liite 1. Kyselylomake

Liite 2. Saatekirje

Liite 3. Muistutusviesti

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön lähtökohtana on vallitseva finanssikriisi, joka levisi vuonna 2007 Yhdysvalloista maailmanlaajuisesti, kun pankkien heppoisin perustein myönnettyjä Subprime-luottoja oli myyty eteenpäin arvopapereina, jolloin ne levisivät ympäri maailmaa eri maiden pörssiin. Finanssikriisin vaikutuksiin törmätään edelleen maailmalla, viimeisimpänä Irlannin pankkisektorin ongelmat. Aihevalintaan vaikuttivat finanssikriisin ajankohtaisuus ja globaalius sekä pk-yritysten suuri rooli Suomen kansantalouden tukipilarina. Investointien ajatellaan usein vähenevän laskusuhdanteen aikana, mikä onkin osittain totta. Tämä on peräisin siitä, että investoinnit muodostavat osansa kokonaiskysynnästä ja näin vähentävät omalta osaltaan sitä. Kuitenkin talouden taantuman aikana korot ovat usein hyvin alhaalla ja näin ollen rahoituskustannukset matalammat kuin esimerkiksi noususuhdanteessa. Tämä voi siis toisaalta myös lisätä investointihalukkuutta.

Opinnäytetyössäni olen tutkinut Vakka-Suomen alueen pk-yrityksiä, ja niiden liiketoiminnassa tapahtuneita muutoksia, kuten sitä, onko investoinneista luovuttu tai liiketoimintaa jouduttu sopeuttamaan esimerkiksi henkilöstöä irtisanomalla. Myös rahoituksen lähteisiin ja rahoituksen saantiin on kiinnitetty huomiota. Kuten muuallakin Suomessa, myös monet vakkasuomalaiset pk-yritykset ovat varmasti kohdanneet esteitä ja ongelmia finanssikriisin aikana, jotka ovat vaikuttaneet liiketoimintaan.

Ensimmäisessä teoriakappaleessa käsitellään Vakka-Suomen aluetta ja pk-yritysmääritelmää. Seuraavassa kappaleessa keskitytään suhdannevaihteluiden syntyyn ja niiden vaikutuksiin, bruttokansantuotteen muodostumiseen sekä nykyiseen taloustilanteeseen. Viidennessä kappaleessa esitellään investointien luokittelutapoja ja niiden kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä. Tässä työssä investoinnit rajataan reaali-investointeihin, eli pitkävaikutteisiin tuotannontekijöihin, joista tulot saadaan vasta pitemmän ajan kuluessa. Viimeinen teoriakappale keskittyy investointien rahoitusvaihtoehtoihin ja rahoitusmarkkinoiden muodostumiseen. Tutkimuksen empiriaosa perustuu vakkasuomalaisille pk-yrityksille tehtyyn verkkokyselyyn, jota analysoimalla olen tehnyt johtopäätöksiä finanssikriisin vaikutuksista kyseisissä yrityksissä.

2 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET

2.1 Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja rajaus

Tämän tutkimuksen ensisijaisena tarkoituksena on selvittää, miten finanssikriisi on vaikuttanut vakkasuomalaisten pk-yrityksien investointeihin. Tutkimuksessa selvitetään myös muita laskusuhdanteen vaikutuksia yrityksissä, kuten henkilökuntaa koskevia leikkauksia, rahoituksen saantia ja tarvetta sekä sitä, mistä yritykset ovat hankineet tai aikovat hankkia rahoituksensa lähitulevaisuudessa investointeihinsa.

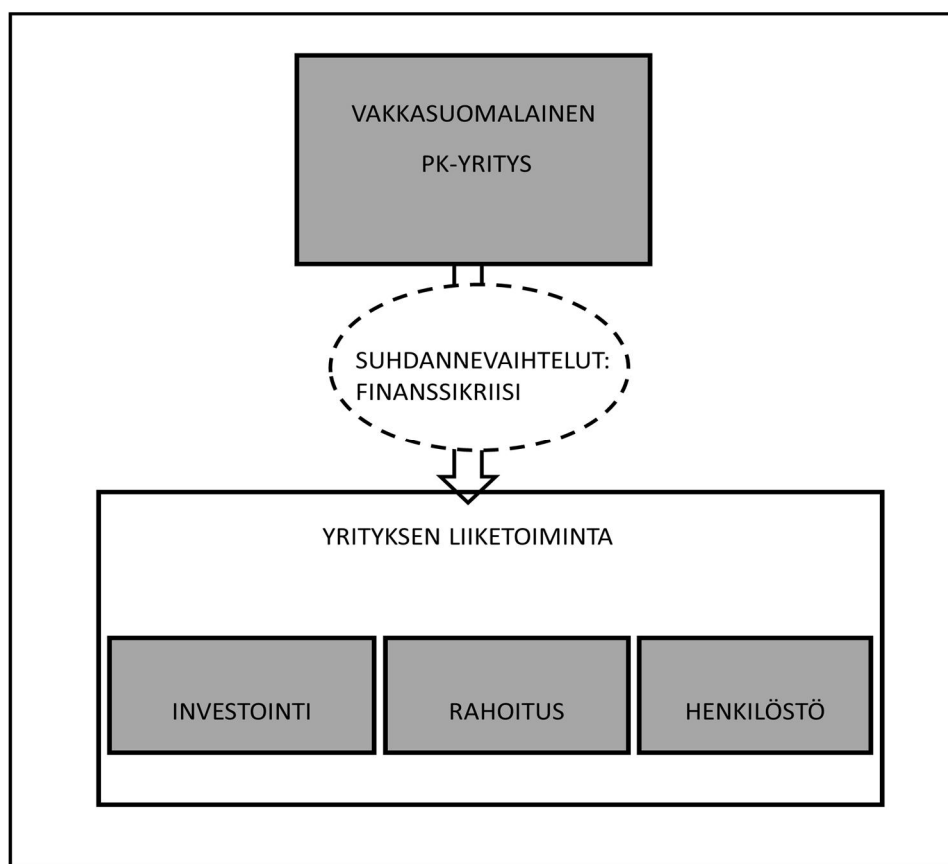
Tutkimus toteutetaan lähettämällä noin 150:lle Vakka-Suomen alueella toimivalle pk-yritykselle sähköpostitse linkki Internetissä toimivaan kyselyyn. Kyselyssä kysytään taustakysymysten lisäksi erilaisia taloustilanteeseen ja investointiin liittyviä kysymyksiä, kuten sitä, onko yritys joutunut luopumaan investointiaikeistaan rahoitusvaikeuksien vuoksi. Myös liiketoiminnan sopeuttaminen ja rahoituksen lähteet otetaan kysymyksissä huomioon.

Tutkimuksen tavoitteena on saada mahdollisimman luotettavaa tietoa vakkasuomalaisten pk-yritysten taloudellisesta tilasta ja tulevaisuuden odotuksista, sekä löytää yhteneväisyyksiä tämän tutkimuksen ja syksyllä 2010 julkaistun Pk-yritysbarometrin välillä. Tavoitteena on myös löytää yhteneväisyyksiä eri yrityskoon tai ominaisuuksien avulla.

Tutkimus rajataan käsittelemään vain reaali-investointeja, eikä finanssi-investointeja näin ollen tutkimuksessa huomioida. Tutkimus rajataan myös koskemaan vain Vakka-Suomen alueella toimivia pieniä ja keskisuuria yrityksiä.

2.2 Teorettinen viitekehys

Tutkimusongelman rajauksen jälkeen kerätään tärkeimmät käsitteet, jotka sijoitetaan niihin käytännön yhteyksiin, joissa tutkimus toteutetaan, lopputuloksena on viitekehys. Viitekehysten tarkoitus on ohjata empiiristä työtä ja lopulta yhdistää empiria- ja teoriaosa yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Viitekehysten avulla pystytään ohjaamaan aineiston keräämistä, tulosten analysointia ja tulkintaa sekä jäsentämään tulosten raportointia. (Heikkilä 2008, 26.) Opinnäytetyön viitekehys on esitetty kuvassa 1.

Kuva 1. Teorettinen viitekehys.

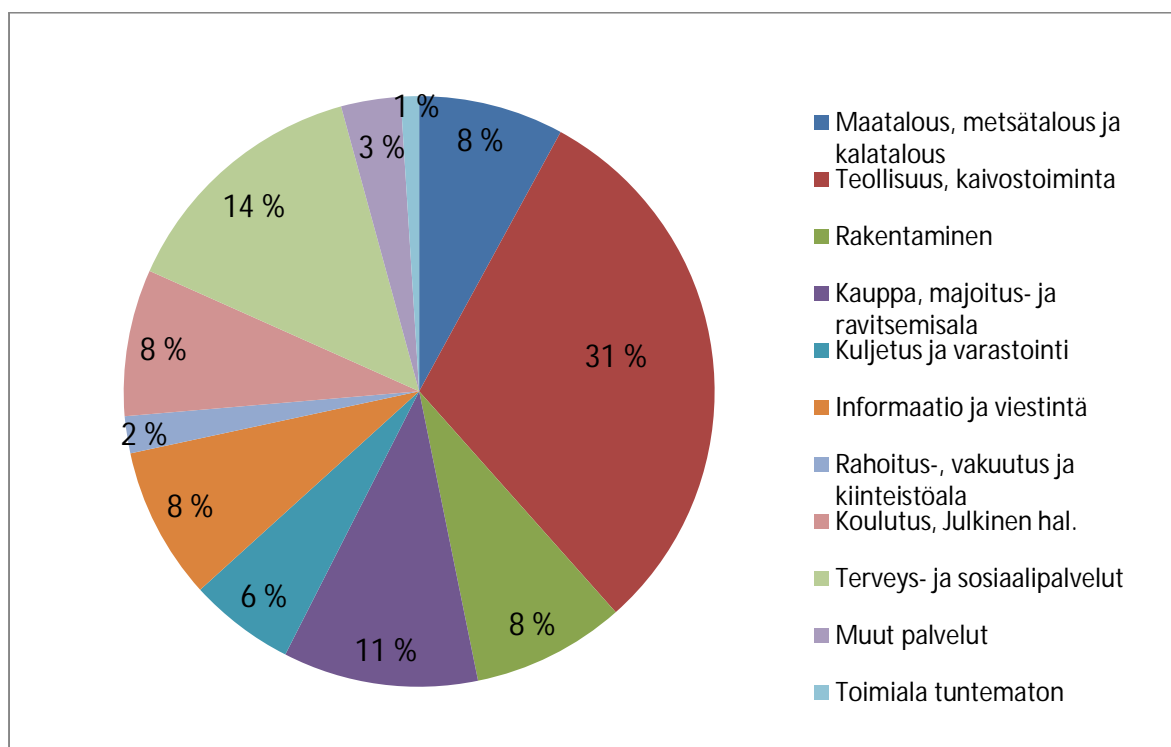
Teorettinen viitekehys kuvastaa suhdannevaihteluiden, tällä hetkellä finanssikriisin, aiheuttamia vaikutuksia vakkasuomalaisen pk-yrityksen liiketoimintaan, keskittyen investointeihin, rahoitukseen ja henkilöstöön. Empiriaosan kysymykset ovat tehty viitekehysten perusteella, eli jokaisesta kohdasta on luotu omat kysymyksensä kyselylomakkeeseen.

3 VAKKASUOMALAINEN PK-YRITYS

3.1 Vakka-Suomen alue

Vakka-Suomen alue sijaitsee Lounais-Suomessa Turun alueen pohjoispuolella. Vakka-Suomen seutukuntaan kuuluvat Laitilan ja Uudenkaupungin kaupungit sekä Kustavin, Pyhärannan, Taivassalon ja Vehmaan kunnat. Vuoden 2009 lopussa seutukunnan asukasmäärä oli yhteensä 31 520. Vakka-Suomen alue on nykyaikaista teollisuusaluetta ja siellä valmistettuja tuotteita viedään yli 50 maahan. Säännöllisen yhteyden Eurooppaan varmistaa Uudenkaupungin satama. Neuvoja ja kehittämisideoita liiketoimintaansa alueen yritykset voivat saada Vakka-Suomessa toimivista erilaisista kehitysorganisaatioista. Näitä ovat Vakka-Suomen Kehityskeskus Oy, Vakka-Suomen Uusyrityskeskus ry, Ukipolis Oy ja Kasitien yrityskeskus. Apua organisaatioilta voi saada esimerkiksi yritystoiminnan suunnitteluun, kannattavuuslaskelmien tekoon ja tukirahoituksen hakemiseen. (Vakka-Suomen seutukunnan www-sivut.)

Vakka-Suomen alueen elinkeinorakenne on hyvin teollisuuspainotteinen. Elinkeino-
rakenne on esitelty seuraavassa kuviossa (Kuva 2).

Kuva 2. Vakka-Suomen alueen elinkeinorakenne 2008. (Tilastokeskus)

3.2 Yritysmuodot ja pk-yrityksen määritelmä

Yritysmuotoja ovat yksityinen elinkeinonharjoittaja (tmi), avoin yhtiö (Ay), kommandiittiyhtiö (Ky), osakeyhtiö (Oy) sekä osuuskunta (osk). Osakeyhtiö voi olla myös Oyj, jolloin se on julkinen osakeyhtiö ja noteerattu Helsingin pörssissä. (Uranuksen www-sivut 2010.) Yritysmuodon valintaan vaikuttavat pääasiallisesti omistajien riskinottohalu, omistajien lukumäärä, yrityksen rahoitustarpeet sekä yrityksen että sen omistajien verotus (Villa, Ossa & Saarnilehto 2007, 18).

Yksityinen elinkeinonharjoittaja, josta käytetään puhekielessä usein nimitystä toimiminiyrittäjä, tekee kaikki sitoumuksensa ja solmii sopimuksensa omalla nimellään. Tämän vuoksi toiminimen harjoittaja vastaa kaikista tekemistään sitoumuksista henkilökohtaisesti, eli kaikella liikkeeseen kuuluvalla ja henkilökohtaisella omaisuudellaan. Avoin yhtiö taas syntyy, kun kaksi tai useampi yhtiömiestä sopii elinkeinon harjoittamisesta yhteisen tarkoituksen saavuttamiseksi. Näin ollen yksi yhtiömiestä ei voi perustaa avointa yhtiötä. Jos osakkaiden lukumäärä esim. osakkaan erotessa tai kuollessa laskee yhteen, yhtiö voi toimia enintään vuoden avoimena yhtiönä. Kommandiittiyhtiö perustetaan kirjallisella sopimuksella, jonka allekirjoittavat kaikki osakkaat. Sopimus on lähes samanlainen kuin avoimessa yhtiössä. Lisämääräykset koskevat äänettömän yhtiömiehen panosta ja tälle maksettavaa voitto-osuutta. (Yrittäjien www-sivut 2010) Sekä kommandiittiyhtiön ja avoimen yhtiön toiminta on määritelty niiden yhteisessä laissa (Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 29.4.1988/389 Finlexin www-sivut 2010).

Yleisin Suomessa käytetyistä yritysmuodoista on kuitenkin osakeyhtiö. Osakeyhtiö on pääomayhtiö, jossa osakkeenomistajat vastaavat yhtiön velvoitteista vain sijoittamallaan pääomapanoksella. (Yrittäjien www-sivut.) Osakeyhtiö on siis omistajistaan erillinen oikeushenkilö, eli osakeyhtiön oikeudet ovat erillään osakkeenomistajan oikeuksista ja velvollisuuksista. Osakkeen omistajalta ei voida näin ollen vaatia osakeyhtiön velvoitteen tai sitoumuksen täyttämistä, ellei osakkeenomistaja ole muilla sitoumuksilla, kuten velan takauksella, niin sopinut. (Villa ym. 2007, 58.) Osakeyhtiö syntyy kirjallisella perustamissopimuksella, jonka kaikki osakkeenomistajat allekirjoittavat. Perustamissopimuksen sisältö määritellään osakeyhtiölaissa, joka myös

määrittelee tarkasti osakeyhtiön toiminnan sen perustamisesta purkamiseen asti.
(Yrittäjien www-sivut 2010.)

Osuuskunnan perustamiseen vaaditaan vähintään kolme henkilöä. Osuuskunta on luonteeltaan yhteisö, jonka jäsenmäärää taikka osuuspääomaa ei ole ennalta määrätty. Osuuskunnan tarkoituksena on jäsentensä taloudenpidon tai elinkeinon tukemiseksi harjoittaa taloudellista toimintaa siten, että jäsenet käyttävät hyväkseen osuuskunnan tarjoamia palveluita taikka myymiä tuotteita. Osuuskunnan tarkoituksena ei siten ole jakaa voittoa jäsenilleen, mutta säännöissä voidaan määrätä ylijäämän eli voiton palautuksesta jäsenille. Osuuskunnan toimintaa määritellään osuuskuntalaissa.
(Yrittäjien www-sivut 2010.)

Tutkimuksen kohteena olevat pienet ja keskisuuret yritykset (pk-yritykset) määritellään yrityksiksi, joiden palveluksessa on vähemmän kuin 250 työntekijää ja joiden vuosiliikevaihto on enintään 50 miljoonaa euroa tai taseen loppusumma on enintään 43 miljoonaa euroa ja jotka täyttävät yrityksen riippumattomuutta kuvaavat ja muut komission suositukseen sisältyvät pienen ja keskisuuren yrityksen tunnusmerkit. Riippumattomiksi katsotaan ne yritykset, joiden pääomasta tai äänivaltaisista osakkeista 25 prosenttia tai enemmän ei ole yhden sellaisen yrityksen omistuksessa tai sellaisten yritysten yhteisomistuksessa, joihin ei voida soveltaa tilanteen mukaan joko pk-yrityksen tai pienen yrityksen määritelmää. (Tilastokeskuksen www-sivut 2010.)

Pk-yritykset voidaan myös luokitella kolmeen ryhmään. Luokittelu tehdään henkilökunnan lukumäärän, liikevaihdon ja taseen loppusumman mukaan, kuten seuraavasta taulukosta (Taulukko 1) näkyy. (Tilastokeskuksen www-sivut 2010.)

Taulukko 1. Pk-yritysten luokittelu.

Yritysluokka	Henkilökunta	Liikevaihto	Taseen loppusumma
Mikro	Alle 10	2 milj. euroa	2 milj. euroa
Pieni	10–49	10 milj. euroa	10 milj. euroa
Keskisuuri	50–249	50 milj. euroa	43 milj. euroa

Mikroyritys työllistää enimmillään yhdeksän ihmistä, ja sen liikevaihto on enintään kaksi miljoonaa euroa. Samoin sen taseen loppusumma voi olla enintään kaksi miljoonaa euroa. Pienyrityksen henkilöstömäärä voi olla 10–49 ja liikevaihto sekä taseen loppusumma enintään kymmenen miljoonaa euroa. Suurin pk-yritys on niin sanottu keskisuuriyritys, joka voi työllistää 50–249 henkilöä ja sen liikevaihto voi olla enintään 50 miljoonaa euroa. Taseen loppusumma voi enintään olla 43 miljoonaa euroa. (Tilastokeskuksen www-sivut 2010.)

4 TALOUSSUHDANTEET

4.1 Suhdannevaihtelut

Taloudellinen kasvu ei ole tasaista, vaan välillä se kasvaa nopeammin ja välillä hitaammin. Joskus se voi myös supistua. Vaihtelua mitataan bruttokansantuotteen (BKT) avulla ja muutokset bruttokansantuotteen kasvuvauhdissa muodostavat suhdannevaihtelut. BKT sisältää kaikki kansantaloudessa vuoden aikana tuotetut tavarat ja palvelut. Muutoksia taloudellisessa kasvussa kutsutaan nousu- ja laskusuhdanteiksi, ja ne seuraavat toisiaan melko säännöllisesti. (Koskela & Rousu 2009, 96.) Bruttokansantuotetta käytetään vain kansantalouden aineellisen hyvinvoinnin mittarina, sillä se ei huomio kaikkia ihmisten hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä, kuten terveyttä tai ympäristöä. (Miettinen, Linnosmaa & Kannisto 2010, 229).

Suhdannealto jaetaan usein neljään toisiaan syklisesti seuraaviin vaiheeseen. Vaiheet ovat noususuhdanne, korkeasuhdanne, laskusuhdanne ja matalasuhdanne. (Koskela ym. 2009, 96.) Vaiheiden määritelmät eivät ole ehdottoman tarkkoja, vaan pikemminkin suuntaa-antavia. Nousukausi kertoo tilanteesta, jossa talouden tila paranee ja laskukausi taas taloustilanteen heikkenemisestä. (Lindholm & Kettunen 2009, 116.) Noususuhdanteeksi kutsutaan sitä vaihetta, kun talous alkaa nousta matalasuhdanteesta. Tällöin tuotanto, investoinnit ja vienti kasvavat, työttömyys vähentyy ja hinnat nousevat. Noususuhdannetta seuraa korkeasuhdanne, jolloin tuotanto on edelleen ripeää ja työllisyys hyvä. Korkeasuhdannetta seuraa laskusuhdanne, jolloin työttömyys taas lisääntyy, hinnat laskevat ja tuotanto sekä vienti vähenevät. Taantumaksi kutsutaan tilannetta, jolloin BKT supistuu kahtena peräkkäisenä vuosineljänneksenä verrattuna edelliseen vuosineljännekseen. Kun koko vuoden BKT jää miinukselle, on kyse lamasta. (Koskela ym. 2009, 96.)

4.2 Kokonaiskysynnän muodostuminen

Noususuhdanteessa BKT siis kasvaa, kun taas laskusuhdanteessa sen kasvu heikenee tai supistuu. BKT:n vaihtelu riippuu paljon siitä, onko kansantaloudessa ostohalukkuutta. Jos kysyntää on, tuotanto on vilkasta. Mikäli kysyntää ei ole, tuotanto vä-

henee. BKT:n kasvu riippuu siis kokonaiskysynnästä. Neljä seuraavaa osatekijää muodostavat kokonaiskysynnän: yksityinen kulutuskysyntä, yksityiset investoinnit, julkinen investointi- ja kulutuskysyntä sekä vienti. (Koskela ym. 2009, 96.)

Yksityinen kulutuskysyntä eli kotitalouksien kulutustottumukset ovat yleensä melko vakaat. Kulutuskysyntä on kuitenkin riippuvainen kotitalouksien tuloista. Mikäli tulot kasvavat, kulutuskin kasvaa ja päinvastoin. Noususuhdanteessa kotitalouksien tulot yleensä kasvavat, jolloin kulutus kasvaa. Tämä omalta osaltaan vahvistaa suhdannevaihteluita. Mikäli kuluttajien käytössä olevat varat yhtäkkiä kasvavat huomasti, esimerkiksi helpon lainansaannin vuoksi, se voi vaikuttaa merkittävästi suhdanteiden syntyyn. (Koskela ym. 2009, 97.)

Julkisella investointi- ja kulutuskysynnällä voidaan säädellä suhdannevaihteluita. Kun kotitaloudet noususuhdanteessa kuluttavat enemmän, julkinen sektori puolestaan pyrkii supistamaan kysyntää. Toisaalta taas laskusuhdanteessa, kun kotitaloudet supistavat menojaan, julkinen sektori lisää kysyntää. Julkinen kysyntä pyrkii näin tasapainottamaan suhdannevaihteluita. Tätä julkisen vallan toimintaa kutsutaan suhdannepolitiikaksi ja sitä käsitellään myöhemmin omana kappaleenaan. (Koskela ym. 2009, 97–98.)

Viennin muutokset ovat yleensä suurin syy suhdannevaihteluihin Suomessa, sillä viennin osuus voi parhaimmillaan olla yli 40 prosenttia bruttokansantuotteesta. Vienti kasvaa silloin, kun vientikohteen kokonaiskysyntä kasvaa. (Koskela ym. 2009, 98–99.) Jos esimerkiksi Suomesta tilataan uusi risteilijä ulkomaille, tuotanto Suomessa kasvaa ja työllisyys lisääntyy, jolloin tulot kasvavat, joka lisää taas osaltaan kysyntää. (Pohjola 2008, 184). Tämä tarkoittaa sitä, että kokonaiskysynnän vaihtelut siirtyvät ulkomaankaupan kautta maasta toiseen, oli sitten kyse kokonaistuotannon kasvusta tai sen laskusta. (Pekkarinen & Sutela 2004, 272).

Investoinnit muodostavat myös osansa bruttokansantuotteesta. Vuonna 2005 investointien osuus BKT:stä oli noin 19 prosenttia ja näistä 16,3 prosenttiyksikköä oli yksityisiä investointeja. (Miettinen ym. 2010, 232–233.) Investointien vaihteluihin on monta eri syytä, mutta yrityksillä siihen voi vaikuttaa esimerkiksi lainansaantimahdollisuudet. Vaikka lainarahaa olisi tarjolla, liian korkeat korot tai yrityksen lainan

vakuuksien vajuus voi estää investoinnin. Näin ollen yritykset, joilla on omaa pääomaa, omaavat paremmat mahdollisuudet investointiin ja myös lainansaantiin. Yritykset eivät kuitenkaan investoi vain siksi, että niillä olisi siihen mahdollisuus, vaan siksi, että investoinnin synnyttämälle tuotannon lisäykselle olisi kysyntää. Toisin sanoen tämä tarkoittaa sitä, että yritykset eivät investoi, mikäli ne uskovat, ettei kysyntä tulevaisuudessa tule kasvamaan. (Koskela ym. 2009, 99–100.)

4.3 Noususuhdanne

Noususuhdanteelle tai nousukaudelle tyypillisiä piirteitä ovat mm. ulkomaisen kysynnän kasvaessa viennin lisääntyminen sekä yksityisen investoinnin ja kulutus-kysynnän nopea kasvu. Tämä johtaa kokonaistuotannon kasvuun ja työllisyystilan-teen parantumiseen. Samalla kuitenkin palkkojen ohella kuluttajahinnat alkavat nous-ta. Yleisen hintatason nousua kutsutaan inflaatioksi, jolloin rahan arvo laskee. Nou-susuhdanteessa myös kotitalouksien velkaantuneisuus kohoaa. Joskus noususuhdan-ne johtaa talouden ylikuumenemiseen, kuten tapahtui vuonna 2007, jolloin maail-manlaajuinen finanssikriisi alkoi. (Lindholm ym. 2009, 116.)

Ylikuumenemisestä puhutaan silloin, kun nousukausi kasvaa hallitsemattomaksi ja se johtaa pahoihin talouden tasapainottomuuksiin, kuten työvoimapulaan. (Pekkarinen ym. 2004, 199). Ylikuumenneessa taloudessa kokonaiskysyntä ylittää rajusti koko-naistarjonnan. Ylikysyntä purkautuu usein hintatason ja palkkojen nousuna. Myös velkarahoitteiset ja riskipitoiset investoinnit lisääntyvät. Ylikuumeneminen voi joh-taa talouden ulkoisen tasapainon heikkenemiseen, kun tuonnin kasvu on suurempaa kuin vienti. Samalla ulkomainen lainanotto lisääntyy, kun suuria investointeja ei pys-tytä enää rahoittamaan kotimaisella säästämällä. (Lindholm ym. 2009, 117.)

4.4 Laskusuhdanne

4.4.1 Työttömyys

Laskukautena kokonaistuotanto kasvaa keskimääräistä kasvua hitaammin. Silloin vienti sekä yksityinen investointi- ja kulutuskysyntä laskevat. Myös kuluttajahintojen nousu hidastuu ja kuluttajien rahankäyttö muuttuu varovaisemmaksi. (Lindholm ym. 2009, 117.) Laskusuhdanteessa yritykset harvoin palkkaavat uutta työvoimaa, sillä ne pyrkivät sopeuttamaan liiketoimintaansa työpaikkoja supistamalla ja näin työttömyys lisääntyy. Erityisesti nuorten on vaikea saada työtä, mutta myös vähiten koulutettuihin ja ikääntyviin ihmisiin kohdistuu työttömyyttä. (Pekkarinen ym. 2004, 127–128.)

Työttömyyttä mitataan työttömyysasteella, jossa työttömien määrä suhteutetaan työvoimaan. Työvoima sisältää työlliset ja työttömät työikäiset, eli 15–64 -vuotiaan väestön. (Lindholm ym. 2009, 125–127.) Työttömiksi määritellään ne henkilöt, jotka ovat työkykyisiä ja halukkaita tekemään työtä, mutta eivät saa työtä (Koskela ym. 2009, 108).

Työttömyys voi johtua erilaisista asioista, joten työttömyyttä on luokiteltu niiden syiden perusteella. Näitä ovat suhdanne-, rakenne-, piilo-, ali-, kausi- ja kitkatyöttömyys. Näistä suhdannetyöttömyys on suoraan yhteydessä laskusuhdanteeseen, kun kysynnän lasku supistaa tuotantoa ja työntekijöiden tarve vähenee. Suhdannetyöttömyys näkyy ensin vientiteollisuudessa, mutta vaikutukset rakennusalailla ovat myös huomattavia. Rakennetyöttömyyttä aiheuttaa työmarkkinoiden epätasapaino. Epätasapainoa voi aiheuttaa esimerkiksi elinkeinorakenteen muutos. Piilotyöttömyydeksi taas kutsutaan tilannetta, kun työtön ei hae töitä. Kausityöttömyys johtuu vuodenaikojen erilaisista työvoiman tarpeesta. Joillakin aloilla työt painottuvat esimerkiksi kesään, kuten maataloudessa. Viimeinen työttömyyden laji on kitkatyöttömyys. Kitkatyöttömyyttä esiintyy usein projekti- ja sesonkiluontoisilla toimialoilla, ja sillä tarkoitetaan tilannetta, kun työt loppuvat ja työtön etsii itselleen uutta työpaikkaa. (Koskela ym. 2009, 108–110.)

Liiketoimintaa voidaan sopeuttaa myös työntekijöiden lomauttamisella. Lomauttamisella tarkoitetaan työnteon ja palkanmaksun väliaikaista keskeyttämistä työsuhteen pysyessä muutoin voimassa. Lomauttaminen perustuu työnantajan päätökseen tai hänen aloitteestaan tehtävään sopimukseen ja lomauttaminen voidaan tehdä joko määräajaksi tai toistaiseksi keskeyttämällä työnteko kokonaan tai lyhentämällä työntekijän lain tai sopimuksen mukaista säännöllistä työaikaa siinä määrin kuin se lomauttamisen perusteen kannalta on välttämätöntä. (Työsuojeluhallinnon www-sivut 2010.)

4.4.2 Lama

Laskusuhdanteen pohjaa kutsutaan matalasuhdanteeksi. Silloin tuotannon kasvu on hitainta. Kun matalasuhdanne on keskimääräistä syvempää, tilannetta kutsutaan taantumaksi. (Pekkarinen ym. 2004, 200.) Erään määritelmän mukaan taantumaksi luokitellaan BKT:n supistuminen kahtena peräkkäisenä vuosineljänneksenä, eli puolen vuoden ajan kansantaloudessa tapahtuu negatiivista kasvua. (BBC:n www-sivut 2011). Lamasta puhutaan siinä tilanteessa, kun taantuma on jatkunut poikkeuksellinen pitkään. (Miettinen ym. 2010, 231).

Kun ylikuumeneminen on nousukauden talouskehityksen ääritilanne, on lama laskukauden ääritilanne. Lamaa ei esiinny jokaisessa suhdannesykklissä vaan harvemmin. Kokonaistuotannon määrä laskee jopa useita prosentteja ja investoinnit vähenevät rajusti lamassa. (Lindholm ym. 2009, 117.)

4.5 Suhdannepolitiikka

Niin kuin aikaisemmin mainittiin, suhdannepolitiikalla pyritään hillitsemään noususuhdannetta ja lieventämään laskusuhdannetta. Suhdannepolitiikan keinoja ovat valuuttakurssipolitiikka, finanssipolitiikka ja rahapolitiikka. Kahta jälkimmäistä käytetään säätelemään kotimaista kysyntää, ja valuuttakurssipolitiikalla vaikutetaan vientiin ja tuontiin. (Koskela ym. 2009, 102–104.)

Finanssipolitiikalla tarkoitetaan julkisen vallan toimia, joilla vaikutetaan julkisiin menoihin ja tuloihin. Menoilla tarkoitetaan julkista lopputuotteiden kulutusta, investointeja ja tulonsiirtoja. Koska julkinen investointi- ja kulutuskysyntä ovat suuri osa kokonaiskysyntää, muutokset niissä vaikuttavat suoraan kansantalouteen. Tulonsiirrot eivät puolestaan vaikuta suoraan kokonaiskysyntään, vaan välillisesti kotitalouksien lopputuotteiden kulutuksen kautta. Tuloilla tarkoitetaan julkisen vallan keräämiä varoja, jotka suurelta osin ovat veroja, kuten tulovero ja erilaiset hyödykeverot. Myöskään tulojen muutokset eivät vaikuta suorasti kansantalouden kokonaiskysyntään, vaan jos esimerkiksi tuloveroa lasketaan, kotitalouksien käytössä olevat varat kasvavat ja näin ollen yksityinen kulutus kasvaa. (Miettinen ym. 2010, 234.)

Finanssipoliittiset toimet jaetaan kasvua tukeviin ja kasvua hillitseviin toimiin. Kyse on kasvuhakuisesta politiikasta, jos finanssipolitiikan tavoite on lisätä talouden kokonaiskysyntää ja kokonaistuotannon kasvua. Mikäli niitä taas pyritään hillitsemään, on kyse kasvua rajoittavasta finanssipolitiikasta. (Miettinen ym. 2010, 234.)

Rahapolitiikka on keskuspankin keino säädellä rahan tarjontaa ja hintaa taloudessa. Rahapolitiikalla on kaksi perustehtävää, jotka ovat rahoitusmarkkinoiden vakaudesta huolehtiminen ja talouden hintavakauden ylläpitäminen. Euroopan keskuspankki huolehtii rahapolitiikasta kaikissa EU-maissa, joissa on käytössä euro. (Lindholm ym. 2009, 154–157.) Keskuspankki valvoo toimintaa rahoitusmarkkinoilla ja säätelee korkotasoa rahan määrän ja hinnan mukaan. Se pyrkii ohjaamaan rahan arvoa lisäämällä tai vähentämällä liikkeellä olevaa rahamäärää. (Miettinen ym. 2010, 265.)

Yleiseen hintakehitykseen keskuspankit eivät pysty vaikuttamaan. Sen sijaan ne pystyvät vaikuttamaan yritysten ja kuluttajien hintaodotuksiin, sillä pelkästään tieto siitä, että keskuspankki tulee nostamaan korkotasoa hintojen nousun hillitsemiseksi, tyynnyttää palkkojen ja hintojen kohoamisen nopeutta. Korkeat korot pienentävät yritysten kiinnostusta investoida lainarahoituksella samalla kun palkkakustannuksetkin nousevat. (Lindholm ym. 2009, 154.)

Toisaalta taas kysyntää saadaan elpymään, kun keskuspankki alentaa korkotasoa. Jotta yritykset investoisivat, on korkotason oltava matala ja kuluttajilla mahdollisuus kuluttaa enemmän. Kun yritykset investoivat, tuotanto ja kansantulo kasvavat, työllis-

syys paranee ja suhdanteet kääntyvät nousuun. (Koskela ym. 2009, 107.) Onnistunut rahapolitiikka johtaa siihen, että tallettajien varat ovat pankkitileillä turvassa, luottoja saa kohtuulliseen hintaan ja inflaatio on hidasta (Lindholm ym. 2009, 154).

4.6 Finanssikriisi

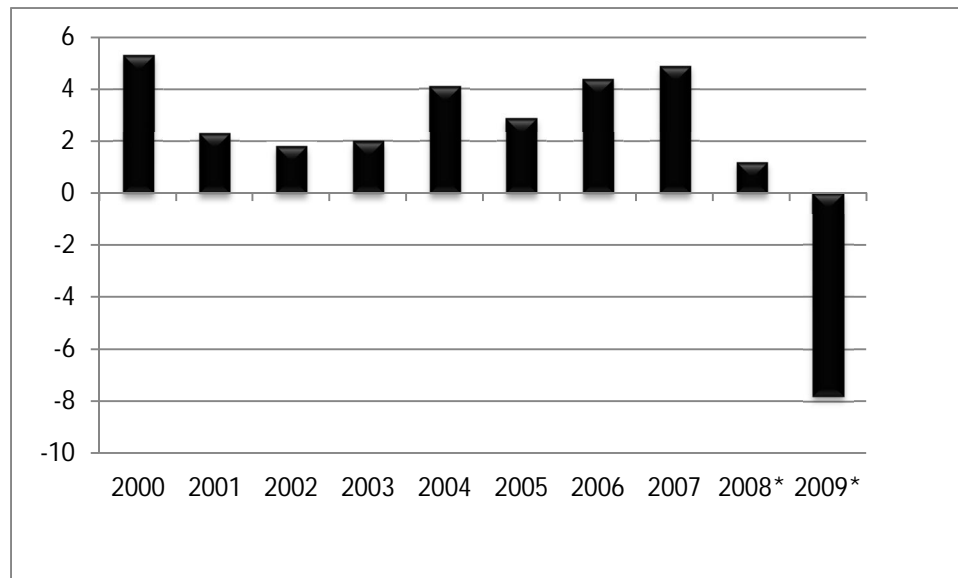
4.6.1 Finanssikriisin alku ja vaikutukset talouteen

Maailmanlaajuinen finanssikriisi alkoi näkyä vaikutuksineen jo vuoden 2007 aikana. Osakkeiden arvot laskivat ja suuria rahoituslaitoksia kaatui sekä hallitukset ympäri maailmaa kehittivät erilaisia elvytyspaketteja pelastaakseen rahoitusjärjestelmänsä. Amerikkalaispankkien heppoisin perustein myöntämien subprime-lainamarkkinoiden romahtaminen ja asuntokuplan puhkeaminen heijastui koko maailman talouteen. Luottamus rahoitusjärjestelmiin alkoi rapista, kun jotkut rahoitusinstrumentit olivat niin epäselviä ja monimutkaisia, ettei niiden markkinahintaa pystytty määrittämään. (Shah 2010.)

Subprime-luottoja oli paketoitu ja myyty eteenpäin arvopapereina, eli arvopaperistettu, mitä kautta epävarmuus levisi maailmanlaajuisesti rahoitusmarkkinoille. Syksyllä 2008 ongelmat kärjistyivät kriisiksi, kun markkinoilla vallinnut epäluottamus kasvoi nopeasti muun muassa investointipankki Lehman Brothersin konkurssin myötä. (Suomen Pankin www-sivut 2010.) Monet luulivat, ettei pankkia voida päästää konkurssiin, ja valtion uskottiin aina tulevan apuun. Kun niin ei kuitenkaan käynyt, ja investointipankki kaatui, levisi maailmanlaajuinen pelko siitä, mikä suuri pankki seuraavaksi kaatuisi. (Puttonen 2009, 76–77.) Suomeen kriisi vaikutti pankkien ja muiden rahoituslaitosten rahoituksen hankintaa vaikeuttaen. Rahoitusjärjestelmän kriisi haittaa rahoituksen välittymistä taloudessa, mikä puolestaan voi heikentää yritysten investointimahdollisuuksia ja vaikuttaa myös kotitalouksien kulutukseen. (Suomen pankin www-sivut 2010.)

Tilastokeskuksen 1.3.2010 julkaisemasta tiedotteesta käy ilmi, että vuonna 2009 Suomen BKT supistui 7,8 prosenttia. Pudotus oli suurin yksittäisenä vuonna tapahtunut tuotannon väheneminen vuosien 1917 ja 1918 jälkeen. (Tilastokeskuksen www-

sivut 2010.) Alla oleva kuva (Kuva 3) kuvaa Suomen BKT:n vuosimuutoksia prosentteina vuodesta 2000 vuoden 2009 loppuun asti.

Kuva 3. Bruttokansantuotteen volyymin vuosimuutos prosentteina. (Tilastokeskuksen www-sivut 2010)

Eniten vuoden 2009 kokonaiskysyntää vähensi viennin supistuminen 24 prosenttia. Myös investoinnit vähenivät yli 13 prosenttia ja yksityinen kulutus 2,1 prosenttia. Julkinen kulutus kasvoi 0,7 prosenttia. Yritysten liikevoitto pienentyi laman takia jopa 39 prosenttia. (Tilastokeskuksen www-sivut 2010.)

Uusimman tilastokeskuksen kansantalousjulkaisun mukaan bruttokansantuotteen volyyymi kasvoi 2010 huhti-kesäkuussa 1,9 prosenttia edellisestä neljänneksestä ja 3,7 prosenttia vuoden takaisesta neljänneksestä. Viennin volyyymi kasvoi 12,6 prosenttia edellisestä neljänneksestä ja 6,1 prosenttia vuoden takaisesta. Tuonti taas kasvoi 6,6 prosenttia edellisestä neljänneksestä ja 3,7 prosenttia vuoden takaisesta. Yksityisen kulutuksen volyyymi kasvoi toisella neljänneksellä 0,8 prosenttia edellisestä neljänneksestä ja 2,6 prosenttia vuoden takaisesta. Investoinnit lisääntyivät 2,5 prosenttia edellisestä neljänneksestä ja 0,6 prosenttia vuoden takaisesta. Volyyymilla tarkoitetaan hintamuutoksista puhdistettua tietoa. Viitevuoden 2000 hintaiset volyymit on ilmaistu suhteessa vuoden 2000 käypähintaiseen (euromääräiseen) tasoon. Muutosprosentit vuoden takaisesta neljänneksestä on laskettu työpäiväkorjatusta aikasarjas-

ta, muutosprosentit edellisestä neljänneksestä kausitasoitetusta aikasarjasta. (Tilastokeskuksen www-sivut 2010.)

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan työttömyysaste oli 7,3 prosenttia elokuussa 2010, eli työttömänä oli noin 197 000 henkilöä. Luku on hieman pienempi verrattuna edelliseen vuoteen. Vuonna 2009 elokuussa työttömyysaste oli 7,6 prosenttia, eli työttömiä oli noin 6000 enemmän. Työttömyysastetta on hyvä verrata edellisen vuoden tasoon, sillä työttömyysasteeseen vaikuttavat erilaiset kausi- ja satunnaisvaihtelut. Esimerkiksi tammikuussa 2010 työttömien määrä oli jopa 250.000. (Tilastokeskuksen www-sivut 2010.)

4.6.2 Odotukset tulevalle

Tilastokeskuksen syyskuussa 2010 tekemän kuluttajabarometrin mukaan kuluttajien usko Suomen talouteen on vahvistunut. Luottamus talouteen on ollut viimeksi vuonna 1994 yhtä vahvaa kuin se on nyt. Jopa 56 % vastanneista uskoi Suomen talouden tilan paranevan seuraavan vuoden aikana ja vain 8 % uskoi talouden tilan huononevan. Oman talouden kohenemiseen ei uskottu kuitenkaan yhtä vahvasti, vaikka moni katsoi esimerkiksi lainanoton olevan kannattavaa tällä hetkellä. (Tilastokeskuksen www-sivut 2010.)

Suomen Pankin uusimmassa Talouden näkymät – julkaisussa ennuste Suomen talouden kehityksestä vuosina 2010–2012 on positiivisempi kuin mitä se oli aikaisemmassa julkaisussa maaliskuussa. Syitä parempaan ennusteeseen ovat muun muassa Suomen talouden vahva kehitys ensimmäisellä puoliskolla sekä maailmantalouden positiiviset muutokset, jotka ovat johtaneet viennin elpymiseen. Julkaisun mukaan myös yksityiset investoinnit ovat kasvaneet ja työllisyys parantunut. Maaliskuussa arvioitu vuoden 2010 BKT:n prosentuaalinen vuosikasvu oli 1,6 %, kun taas syyskuussa arvioitu vuotuinen kasvu on 2,6 %. Vuodelle 2011 BKT:n vuotuinen kasvu arvioitiin taas oli 1,8 % ja uuden ennusteen mukaan 3,0 %. Vastaavasti maaliskuussa arvioitu prosentti vuodelle 2012 oli 2,2 % ja syyskuussa 2,5 %. (Suomen pankin www-sivut 2010.)

Myös OP-Pohjola – ryhmä uskoo BKT:n kasvavan ennustettua nopeammin. Prosentuaaliset ennusteet vuosille 2010 ja 2011 ovat 2,6 ja 2,7. Suurimpana yksittäisenä syynä pankki pitää vientiä, jonka se arvioi kasvavan tänä vuonna yli 8,0 prosenttia. (OP-Pohjola – ryhmän www-sivut 2010.) Melko samoissa prosenteissa liikkuu Sampo pankin ennuste Suomen talouden kehityksestä. Sen ennusteen mukaan BKT:n vuotuinen kasvu on vuonna 2010 3,1 prosenttia ja vuonna 2011 2,5 prosenttia. (Sampo pankin www-sivut 2010.) Positiivisimman ennusteen on julkaissut Nordea, jossa ennustetaan vuodelle 2010 3,5 prosentin ja vuodelle 2011 3,0 prosentin talouskasvua. Nordea ei myöskään usko maailmantalouden ajautuvan uuteen taantumaa, vaikka BKT:n vuotuinen kasvu hidastua ajoittain. (Nordean www-sivut 2010.)

5 INVESTOINNIT

5.1 Investointi käsitteenä

Investoimisella tarkoitetaan pitkävaikutteisten tuotannontekijöiden hankkimista. Investointikohteet esitetään tilinpäätöksessä taseen pysyvissä vastaavissa. Investointikohteita voivat olla maa- ja vesialueet, rakennukset, koneet, kalusto, laitteet, kehitystyö, patentit, huoneisto-osakkeet ja tytäryhtiöosakkeet. (Leppiniemi 2002, 14.) Investoinneille tyypillisiä piirteitä ovat pitkä ajallinen kesto, laajat vaikutukset, suuri sitoutunut pääoma, useiden vuosien aikana kertyvät tulot ja epävarmuus. Yritykset investoivat kasvaakseen sekä jatkaakseen yritystoimintaansa. (Ikäheimo, Lounasmeri & Walden 2009, 202–203; Puolamäki & Ruusunen 2009, 23; Niskanen & Niskanen 2007, 31.) Yleensä pääsyy yritysten investoimiseen on se, että odotetaan investoinnin tuottavan paremmin kuin jokin muu vaihtoehtoinen riskipitoinen kohde (Bierman & Smidt. 2007, 3).

Investointiensa rahoittamiseen yritykset voivat käyttää tulorahoitustaan, pääomarahoitusta tai muuta rahoitusta, kuten avustuksia (Miettinen ym. 2010, 259). Investoinnin rahoitusvaihtoehtoja tarkastellaan paremmin omassa luvussaan. Investoinnit voidaan luokitella monella eri tavalla. Syy siihen löytyy tuottovaatimuksesta, sillä erilaisilla investoinneilla on erilaiset tuottovaatimukset. Investoinnin luokittelun ansiosta pystytään siis sanomaan, millainen tuotto investoinnilta voidaan vaatia, jotta se voitaisiin toteuttaa. (Leppiniemi 2002, 27.)

5.2 Investointien luokittelu

5.2.1 Finanssi- ja reaali-investoinnit

Investoinnit voivat olla aineettomia tai aineellisia hyödykkeitä. Kun investoinnit esitetään taseessa pysyvien vastaavien ryhmänä, ne jaetaan sekä aineettomiksi ja aineelliseksi hyödykkeiksi että sijoituksiksi. Aineellisiksi hyödykkeiksi luetaan rakennukset, maa- ja vesialueet, kalusto ja muut laitteet. Aineettomia hyödykkeitä ovat esimerkiksi patentit, lisenssit ja tavaramerkit. (Tilastokeskuksen www-sivut 2010.) Ai-

neettomat investoinnit näkyvät harvoin yrityksen kirjanpidon taseessa, vaikka ne ovat nykyään yhä tärkeämpiä investointeja, kuten investoinnit tutkimukseen tai tuotekehitykseen (Niskanen ym. 2007, 295).

Yksi tapa jakaa investoinnit, on jakaa ne finanssi- eli rahoitusinvestointeihin ja reaali-investointeihin. Finanssi-investoinnilla tarkoitetaan rahan sijoittamista tuotantoa harjoittavaan yritykseen ostamalla sen osakkeita tai velkakirjoja, kun taas reaali-investoinnilla tarkoitetaan pitkävaikutteisten tuotannontekijöiden hankintaa. Ero finanssi- ja reaali-investoinnin välillä on se, että finanssi-investoinnin kohde on jo valmiiksi markkinoilla ja tuloja saadaan heti. Reaali-investoinnissa, jossa tuotannontekijää aletaan vasta valmistaa, tulot saadaan vasta pitemmän ajan kuluessa. (Leppiniemi 2002, 27) Tässä opinnäytetyössä keskitytään syvemmin reaali-investointeihin, sillä ne ovat yleisimpiä pk-yrityksen investointikohteita.

Reaali-investoinnit voidaan jaotella niiden tuottovaatimuksen perusteella viiteen eri luokkaan. Ensimmäiseen luokkaan kuuluvat lakisääteiset ym. pakolliset investoinnit, jotka voivat liittyä esimerkiksi työturvallisuuteen tai ympäristönsuojeluun. Näille investoinneille ei aseteta erityistä tuottovaatimusta, vaan investointipäätös tehdään taloudellisuusvertailuna. Toinen luokka sisältää korvausinvestoinnit, jotka koskevat esimerkiksi laitteiston ja kaluston uusimista. Näille investoinneille ei ole olemassa tiettyä tuottovaatimusta, mutta niiden on oltava kustannuksia säästäviä, tuottoa lisääviä ja toimintavarmuutta kasvattavia. Nämä investoinnit liittyvät yleensä tuotannon jatkumisen varmistamiseen. Kolmas luokka koostuu kustannuksia säästävästä investoinneista, jotka tehdään kannattavuuden parantamiseksi. Tällaisia investointeja ovat esimerkiksi tuotannon siirto halvemman työvoiman maahan tai runsaasti työvoimaa sitoneen työvaiheen koneistaminen. Neljänteen luokkaan kuuluvat nykyisten tuotteiden kysynnän kasvun tyydyttävät investoinnit. Näiden investointeja vertaillaan investointilaskelmien avulla. Viimeinen luokka sisältää kaikkein riskipitoisimmat investoinnit, eli investoinnit uusiin tuotteisiin tai markkina-alueisiin. Näissä on suurin tuottovaatimus, sillä myös riskit ovat suuret. Myös näitä vertaillaan investointilaskelmien perusteella. (Ikäheimo ym. 2009, 204–205; Leppiniemi 2005, 28–29.)

5.2.2 Muita luokittelutapoja

Luokittelu voidaan tehdä myös investointien merkittävyyden suhteen. Tällöin puhutaan operatiivisista, strategisista sekä tutkimus- ja kehitysinvestoinneista. Operatiiviset investoinnit rahoitetaan yleensä tulorahoituksella. Niiden päätarkoitus on ylläpitää nykyiset liiketoiminnalliset ja taloudelliset asemat. Tällaisia investointeja ovat mm. pienet kapasiteetin laajennukset, korvausinvestoinnit ja muut kunnossapidolliset investoinnit, joilla ylläpidetään tai parannetaan käyttövarmuutta tai käytettävyyttä. Operatiivisiin investointeihin kuuluvat myös lain tai muiden asetusten ja määräysten vaatimat pakolliset muutokset, kuten ympäristön- tai työsuojelun kehittäminen. Strategiset investoinnit taas muuttavat liiketoiminnan luonnetta. Tällaisia ovat uudet liiketoiminnat ja merkittävät laajennukset, jotka takaavat kehittyvän yrityksen kasvun. Tyypillistä näille investoinneille ovat suuret riskit, jolloin tuottovaatimuskin on sen mukainen. Tutkimus- ja kehitysinvestoinneilla pyritään luomaan uusia tuotteita ja palveluita. Ne usein avaavat mahdollisuuksia uudenlaiseen kasvavaan liiketoimintaan eli niiden avulla voidaan luoda yritykselle aivan uusia markkinoita. Yrityksen kehittämiseen mm. Tekes eli teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskus tarjoaa rahoitusta ja asiantuntemusta haastaviin ja uutuusarvoa sisältäviin kehittämisprojekteihin, jotka vauhdittavat yrityksen kasvua. (Teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksen www-sivut 2010; Puolamäki ym. 2007, 23–25, 283.)

Investointeja voidaan jakaa myös hankintamenon suuruuden mukaan kolmeen ryhmään. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat suuret ja hintavat projektit, jotka ovat todella merkityksellisiä yritykselle ja jotka voivat muuttaa sen strategiaa, kuten uusien markkinoiden valtaus. Toiseen ryhmään kuuluvat toistuvat investoinnit, joilla pyritään pitämään tuotantokapasiteetti entisellään. Näiden investointien hankintameno ei ole yleensä kovin mittava. Kolmas ryhmä koostuu pienistä projekteista, joita yrityksessä ilmenee silloin tällöin, kuten uuden tulostimen osto. (Niskanen ym. 2007, 297.)

5.3 Investointiprosessi

Investointiprosessi tai -projekti on jokaisessa yrityksessä omanlainen, mutta niissä on havaittu samankaltaisia piirteitä. Niskanen & Niskanen (2007) sekä Kinnunen, Laitinen, Laitinen, Leppiniemi & Puttonen (2007) esittävät samanlaiset sisällöt omaavat kuusivaiheiset investointiprosessit.

Ensimmäinen vaihe on tunnistamisvaihe, jolloin määritellään, mitkä investoinnit ovat ehdottomia toteuttaa, jotta yritys pääsee tavoitteisiinsa. Toista vaihetta kutsutaan joko etsintä- tai tutkimusvaiheeksi, jolloin etsitään ja selvitetään, mitkä vaihtoehtoiset investointikohteet soveltuvat yrityksen strategiaan, ja kehitetään niistä konkreettisia investointisuunnitelmia. Seuraavaksi on tiedonhankintavaihe. Silloin kootaan investointivaihtoehtoista määrällistä ja laadullista tietoa, jotta tiedetään investointien tuotoista, kuluista ja heikkouksista. Apuna käytetään investointilaskelmia. Neljäntenä on valintavaihe eli investointipäätöksen teko. Investointisuunnitelmat laitetaan paremmuusjärjestykseen laskelmien ja laadullisten tekijöiden perusteella ja valitaan, mitkä investoinnit toteutetaan. Viides vaihe on rahoitusvaihe, jolloin tutkitaan rahoitusvaihtoehtot ja tehdään päätös projektin rahoitustavasta. Rahoitukseen käytetään usein tulorahoitusta ja uutta oman tai vieraan pääoman ehtoista rahoitusta. Se, missä suhteessa näitä käytetään, on aina yritys- ja investointikohtaista. Viimeinen vaihe on investointiprojektin toteutus ja valvonta. Investointi toteutetaan ja sen täytäntöönpanoa seurataan. Kun tuottoja alkaa tulla, niitä verrataan budjetoituihin kassavirtoihin, jotta nähdään, miten investointilaskelmat pitävät paikkansa. (Niskanen ym. 2007, 299; Kinnunen ym. 2007, 131–132.)

5.4 Investoinnin kannattavuus

5.4.1 Investoinnin kannattavuuteen vaikuttavat tekijät

Koska investoinnit ovat suuria taloudellisia hankkeita, on yrityksen pystyttävä arvioimaan, mitkä investoinnit kannattaa toteuttaa ja mitkä ei. Investointien toteutuspäätösten pitää ensisijaisesti perustua siihen, kuinka hyvin ne tuottavat verrattuna pääoman tuottovaatimukseen, sillä investointiin sitoutuneella pääomalla on aina olemas-

sa kustannus riippumatta pääoman lähteestä. (Knüpfer & Puttonen 2004, 80; Leppiniemi ym. 2002, 121.) Epäonnistunut investointi voi vaarantaa yrityksen toiminnan ja usein jopa johtaa yrityksen konkurssiin. Kannattava ja onnistunut investointi taas auttaa yritystä vahvistamaan talouttaan ja kestävämmään taloudellisesti huonoja aikoja. (Kinnunen ym. 2007, 131.)

Investoinnin kannattavuuteen vaikuttavat

- investoinnin hankintameno,
- investoinnista saatavat nettotulot,
- hankinnan pitoaika,
- hankinnan jäännösarvo ja
- laskentakorkokanta

(Leppiniemi ym. 2002, 79–81).

Hankintamenolla tarkoitetaan sitä menoa, joka kohdistetaan pitkävaikutteisen tuotannon tekijän hankintaan ja joka käynnistää investointiprosessin, esimerkiksi koneen osto. Hankintamenoan sisällytetään kaikki ne menot, joita syntyy, jotta investointihanke on valmis tuottamaan kassavirtoja. Investoinnista saatavien myyntitulojen ja siitä maksettavien käyttömenojen erotus muodostaa investoinnista saatavat nettotulot. Investoinnin kannattavuus on pitkälti kiinni tämän erotuksen positiivisuudesta. (Leppiniemi ym. 2002, 79; Kinnunen ym. 2007, 132.)

Kolmas tekijä eli investoinnin pitoaika vaikuttaa myös suuresti investoinnin kannattavuuteen. Pitoaikaa ei välttämättä ole helppo arvioida, sillä siihen vaikuttaa kolme eri asiaa: koneen fyysinen, taloudellinen ja tekninen käyttöikä. Fyysisellä käyttöiällä tarkoitetaan sitä, miten kauan konetta voidaan pitää käytössä korjaus- ja huoltotoimenpitein, jotta se on silti vielä kustannustehokasta. Taloudellinen käyttöikä arvioidaan esimerkiksi sen perusteella, miten pian markkinoille on tulossa vastaavia tuotteita, jotka tekevät työn taloudellisemmin, kun taas tekninen käyttöikä arvioidaan markkinoille tulevien tehokkaampien koneiden avulla. Joidenkin investointien, kuten maa-alueiden, kanssa on helpompi, sillä niiden arvo ei yleensä laske. (Kinnunen ym. 2007, 132–133.)

Jäännösarvolla tarkoitetaan investoinnin realisointiarvoa pitoajan päättyessä. Laskelmissa jäännösarvo voi olla positiivinen, negatiivinen tai nolla. Jos se on positiivinen, oletetaan, että tuotannon tekijä voidaan pitoajan jälkeen myydä. Joskus, jos pitoaika on todella pitkä, jäännösarvo jätetään huomioimatta, koska sen arvioiminen voi olla työläistä. Kuitenkin joissakin tapauksissa jäännösarvo voi olla negatiivinen, kuten silloin, jos tuotannon tekijä katsotaan ongelmajätteeksi, jonka purkaminen ja kuljettaminen maksavat yritykselle. (Puolamäki ym. 2009, 217–218.)

Viimeinen tekijä on laskentakorkokanta, jonka vaikutus korostuu pitkäaikaisissa investoinneissa. Eri ajankohtiin ajoittuvat maksut saadaan vertailukelpoisiksi laskentakoron avulla. Laskentakorko määräytyy sen mukaan, mitä pääomaa investointiin käytetään, eli mikä on pääoman kustannus. Vieraan pääoman kustannus muodostuu usein lainan koron ja riskilisän perusteella, kun taas oman pääoman kustannus sijoittajien tuottovaatimuksen perusteella. Laskentakorkona voidaan myös käyttää edellisten kustannusten painotettua keskiarvoa. (Puolamäki ym. 2009, 218; Leppiniemi ym. 2002, 81; Kinnunen ym. 2007, 133.)

5.4.2 Investointilaskelmat

Jotta saadaan tietää, onko investointi tulevaisuudessa kannattava, on sitä varten luotu erilaisia laskentakeinoja. Niiden avulla pystytään laskemaan, mitkä tekijät vaikuttavat investoinnin kannattavuuteen. Yleisimpiä investointilaskelmia ovat

- nykyarvomenetelmä
- sisäinen korkokanta
- takaisinmaksuajan menetelmä
- pääomantuottoaste (ROI)

(Leppiniemi ym. 2002, 87–95.)

Nykyarvomenetelmä tarkoittaa sitä, että investoinnin kaikki maksut diskontataan samaan hetkeen, yleisimmin investoinnin hankintahetkeen eli nykyarvoonsa. Diskonttaamisella tarkoitetaan tulevan rahavirran nykyarvon laskemista. Vuosien kuluessa tapahtuu positiivia kassavirtoja, kun investointi alkaa tuottaa. Jotta tulevia kassavirtoja voidaan verrata investoinnin hankintamenuon, on vuosien aikana saatavat tulot

diskontattava samaan hetkeen, eli investointivaiheeseen. Jos investoinnin nykyarvo on positiivinen, investointi tuottaa voittoa. (Ikäheimo, Lounasmeri, & Walden 2009, 215; Sutherland 2004, 151–152.) Diskonttaus tapahtuu investoinnille asetettavaa tuottovaatimusta vastaavalla laskentakorkokannalla. Nykyarvomenetelmä huomioi myös epätasaiset rahavirrat ja yksilölliset olosuhteet. (Leppiniemi 2002, 87–91.)

Sisäisen korkokannan menetelmä on yleisin menetelmä investointilaskelmissa, sillä siinä eri ajankohtiin liittyvät erityistekijät on otettu huomioon. Investoinnin sisäisellä korkokannalla tarkoitetaan sellaista korkokantaa, jolla investoinnista aiheutuneet maksut ja tulot ovat yhteensä nolla. (Leppiniemi 2005, 24–25.) Kun sisäinen korkokanta on suurempi kuin investoinnin tuottovaatimus, investointi on kannattava. Sisäinen korkokanta siis kertoo, paljonko investointi tuottaa siihen sijoitetulle pääomalle. (Ikäheimo, Lounasmeri, & Walden 2009, 213.)

Takaisinmaksuajanmenetelmä kertoo sen, miten nopeasti investointi maksaa itsensä takaisin. Laskelma tehdään vertaamalla, milloin investoinnin tuottama rahavirta on samansuuruinen investoinnin hankintamenon kanssa. Takaisinmaksuajanlaskelma tehdään joko diskontatuilla tai diskonttaamattomilla kassavirroilla. Tämä menetelmä on vaivattomin laskea, mutta se ei huomioi takaisinmaksuajan jälkeisiä kassavirtoja. (Ikäheimo, Lounasmeri, & Walden 2009, 213.)

Pääomantuottoaste (Return on Investment) eli ROI vertaa investoinnin tuottamia kassavirtoja sen sitomaan pääomaan. Se lasketaan jakamalla investoinnin vuosittainen nettotulos investoituun pääomaan. (Leppiniemi ym. 2002, 93–94.)

Kuten jo aikaisemmin todettiin, epäonnistunut investointi voi vaarantaa yrityksen toiminnan. Kuitenkin liiketoimintaan kuuluu aina epävarmuus tuotoista eli riski. Keskeisin epävarmuus investoimisessa sisältyy sen nettotuloihin ja investoinnin pitoaikaan. Riski ei kuitenkaan aina tarkoita negatiivista, vaan tulema voi olla myös positiivinen. Toisin sanoen arvioidut kustannukset voivat osoittautua liian suuriksi tai investoinnista saadut tulot liian pieniksi. Epävarmuuden eli riskin huomioimiseksi on kehitetty menetelmiä. (Kinnunen ym. 2007, 139.) Tunnetuin näistä menetelmistä on herkkyysanalyysi. Herkkyysanalyysissä keskeisiä tekijöitä muuttamalla nähdään, mitkä tekijät ovat kriittisimpiä investoinnin kannattavuuden kannalta. Herkkyysana-

lyysi toteutetaan laskemalla investoinnin nykyarvo esimerkiksi erilaisilla kassavirroilla, eli muuttamalla alkuperäistä suunniteltua kannattavuutta epäedullisempaan suuntaan, jolloin voidaan selvittää, mikä vaikutus muutoksella on investoinnin arvoon. (Puolamäki ym. 2009, 25; Bierman ym. 2007, 46–47.) Herkkyysanalyysi luodaan usein siksi, että investoinnin lähtötiedot eivät ole aina täysin luotettavia (Jorimakka, Koivusalo, Lappalainen, & Niskanen 2009, 238).

5.5 Finanssikriisin vaikutus investointeihin

Suomen Yrittäjien, Finnvera Oyj:n sekä työ- ja elinkeinoministeriön tekemä pk-yritysbarometrin mukaan yritysten investointisuunnitelmat ovat vielä varovaisia, vaikka kasvuodotukset ovat jo finanssikriisiä edeltävällä tasolla. Tarve ulkopuoliselle rahoitukselle on hieman laskenut entisestä. (Finnveran www-sivut 2010.)

Pk-yritysbarometrin mukaan joka neljäs pk-yritys suunnittelee hakevansa ulkoista rahoitusta seuraavan vuoden aikana. Rahoituksen tarpeeseen pääsyynä ei kuitenkaan ole investoinnit, vaan tärkein syy rahoituksen hankkimiseen on käyttöpääoman tarve. Toiseksi tärkeimmäksi syyksi ulkoisen rahoituksen hankkimiseen nousi kone- ja laitekannan laajennusinvestoinnit. Pk-yritysten päärahoittajina ovat barometrin mukaan edelleen pysyneet pankit ja niiden rooli on vahvistunut. Viimeisen vuoden aikana ulkoista rahoitusta hakeneista yrityksistä 77 % haki rahoituksena pankeista. Myös pk-yritysten kiinnostus pääomasijoittajia kohtaan on noussut, varsinkin kasvuhakuisimmilla yrityksillä. Nämä yritykset ovat myös kiinnostuneimpia Finnveran tarjoamista lainoista ja takauksista. Finnveran rahoituksen kysyntä on ollut vakaassa nousussa pääkaupunkiseudulla, Varsinais-Suomessa, Satakunnassa, Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla sekä Kainuussa. (Finnveran www-sivut 2010.)

Vuonna 2009 tehdyn Varsinais-Suomen maakuntaennusteen mukaan Vakka-Suomen alueen yrityksistä 20 prosenttia uskoo investointien kasvavan vuonna 2010 ja 18 prosenttia uskoo niiden laskevan. Loput 62 prosenttia uskoo investointien pysyvän samoissa lukemissa. Suurimmat kasvuodotukset olivat Turunmaalla, jossa 28 prosenttia uskoi investointien kasvavan ja pienimmät Salonseudulla, jossa näin uskoi vain 15 prosenttia vastaajista. Toimialakohtaisesti suurimmat kasvuodotukset olivat maa-

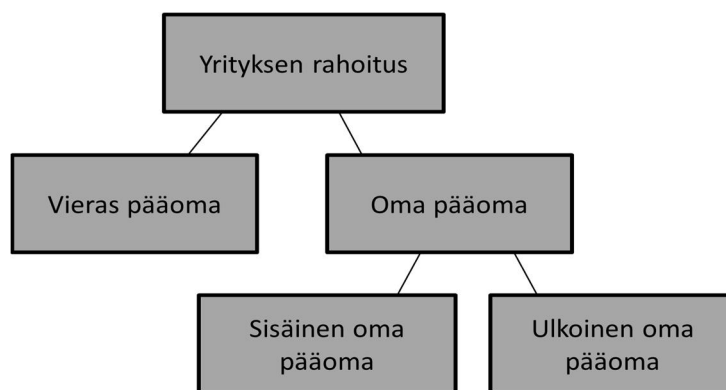

kala- ja riistataloudessa sekä teollisuudessa, joissa prosentit olivat 26 ja 25. Vähiten investointien kasvuun uskoivat palvelualan yritykset 14 prosentilla. (Varsinais-Suomen maakuntaennuste vuodelle 2010.)

6 INVESTOINTIEN RAHOITUS

6.1 Oma ja vieras pääoma

Rahoitusta yritys voi hankkia joko oman pääoman tai vieraan pääoman eli lainarahan muodossa. Oma pääoma voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen omaan pääomaan. Sisäisellä tarkoitetaan liiketoiminnasta voittona saatua kassavirtaa eli tulorahoitusta ja ulkoisella osakkeita myymällä eli osakeannein hankittua pääomaa. Alla oleva kuvio (Kuva 4) selventää tätä jakoa. (Knüpfer & Puttonen 2004, 20.)

Kuva 4. Yrityksen pääomalajien muodostuminen. (Knüpfer & Puttonen 2004, 20).

Investointiin sitoutuneella pääomalla on olemassa kustannus riippumatta siitä, mistä pääoma on lähtöisin. Investoinnin rahoitukseen käytettävän pääoman kustannukset vaikuttavat investoinnin tuottovaatimukseen. Kuten äsken todettiin, rahoitus voidaan hankkia joko oman pääoman tai vieraan pääoman muodossa. Näillä kahdella muodolla on omat piirteensä, jotka vaikuttavat niillä rahoitettuihin investointien tuottovaatimuksiin. Molemmilla muodoilla on omat hyvät puolensa, jonka johdosta kumpikaan niistä ei ole ylivertainen rahoitusmuoto. Alla oleva taulukko (Taulukko 2) kuvaa oman ja vieraan pääoman pääpiirteitä, jotka vaikuttavat siihen, mihin sijoittaja varansa sijoittaa. Oma pääoma on usein sijoittajalle riskisempi tuottokohde kuin vieras pääoma, mutta toisaalta se voi olla myös tuottoisampi. Vieraan pääoman korko on sovittu sopimuksessa ja se on kiinteä huolimatta siitä, tuottaako yritys tuottoa vai tappiota. Osakesijoituksen arvo taas voi nousta jyrkästi ja sille voidaan maksaa osin-

koa hyvästä tuloksesta. Toisaalta osakkeen arvo voi myös laskea. (Knüpfer & Puttonen 2004, 20–21; Leppiniemi & Puttonen, 2002, 122.)

Taulukko 2. Oman ja vieraan pääoman pääpiirteet. (Knüpfer & Puttonen 2004, 21; Leppiniemi & Puttonen 2002, 122).

	Oma pääoma	Vieras pääoma
Etuoikeus konkurssissa	Maksetaan viimeisenä	Maksetaan ennen omaa pääomaa
Velvollisuus maksaa tuottoa	Ei ole	Sopimusoikeudellinen velvollisuus
Tuotto ja riski	Korkea riski ja korkea tuotto	Pieni riski ja pieni tuotto
Äänioikeus	Kyllä	Ei
Pääoman palautus	Ei yleensä palauteta	Takaisinmaksu lainasopimuksen mukaan

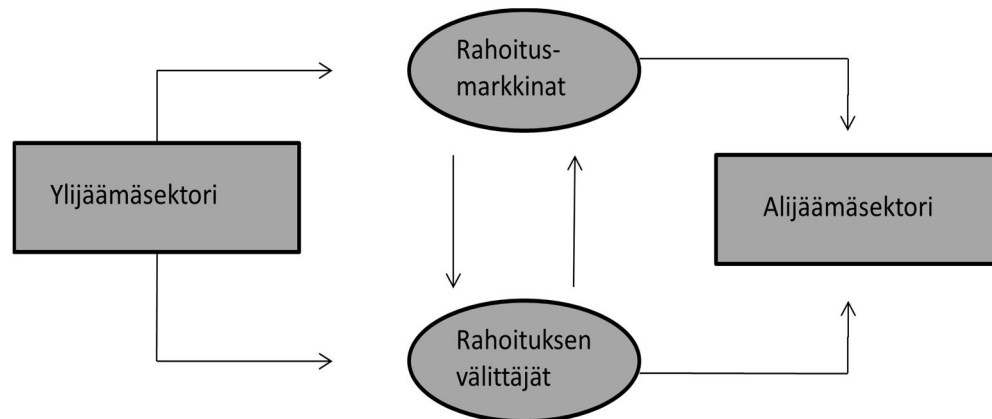
Rahoitusmuotoa, joka sisältää sekä vieraan että oman pääoman piirteitä, kutsutaan välirahoitukseksi eli mezzanine financingiksi. (Leppiniemi & Puttonen, 2002, 184). Välirahoitusinstrumentit eivät ole selvästi omaa tai vierasta pääomaa. Välirahoitusinstrumentteja ovat optiolaina, vaihtovelkakirjalaina, pääomalaina ja etuosake. Esimerkiksi pääomalaina on vieraan pääoman kaltainen takaisinmaksettavuutensa ja korollisuutensa vuoksi, mutta sen takaisinmaksun ja koron suorittamisen edellytykset ovat oman pääoman kaltaiset. (Leppiniemi 2002, 68–69.)

6.2 Rahoitusmarkkinat

6.2.1 Rahoitusmarkkinoiden toiminta

Kansantaloudessa joillakin toimijoilla tulot ovat suuremmat kuin menot, jolloin syntyy rahoitusylijäämää. Rahoitusaliäämäksi kutsutaan sitä, kun menot ovat suuremmat kuin tulot, eli rahaa ei jää säästöön. Ylijäämäsektorin varat ohjautuvat rahoitusmarkkinoiden ja rahoituksen välittäjien kautta alijäämäsektorille. (Koskela ym. 2009,

72.) Tyypillisen rahoitusaliäämäsektorin muodostavat yritykset, joiden tulot eivät kata investointeja. (Pekkarinen & Sutela 2004, 104). Rahoituksen välittäjiä ovat pankit, vakuutusyhtiöt, muut luottolaitokset, sijoitusrahastot ja vakuutusyhtiöt. (Knüpfer ym. 2004, 43–44). Rahoituksen välittäjiä käydään läpi tässä opinnäytetyössä läpi myöhemmin omassa kappaleessaan. Alla oleva kuvio (Kuva 5) selventää varojen kulkua rahoitusmarkkinoilla.

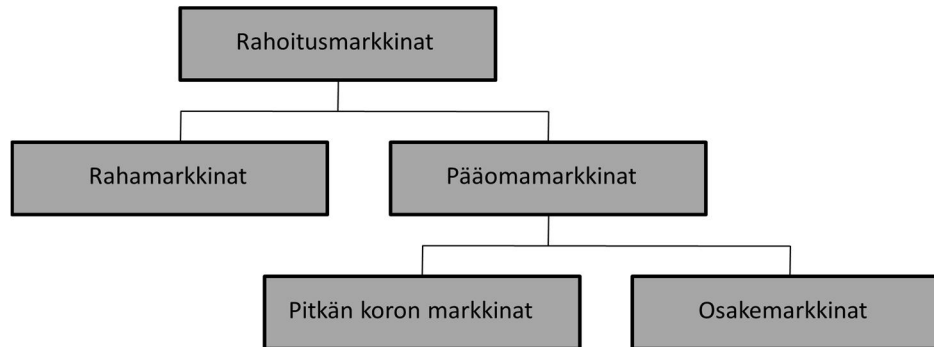

Kuva 5. Rahoitusmarkkinoiden kiertokulkukaavio. (Knüpfer & Puttonen, 2004, 35)

Rahoitusmarkkinoiden ensisijainen tehtävä on allokoida varoja yli- ja alijäämäsektorin välillä niin tehokkaasti kuin mahdollista. Tehokkuudella tarkoitetaan sitä, että ylijäämävarat saadaan edullisesti ja mahdollisimman nopeasti alijäämäsektorin käyttöön. Toinen rahoitusmarkkinoiden tehtävä on välittää sitä informaatiota sijoittajille, joka vaikuttaa heidän sijoituspäätöksiinsä. Näin sijoittajat pystyvät itse päättämään, mikä sijoitus on kannattava. Rahoitusmarkkinoiden kolmas tehtävä on parantaa rahoitusvaateiden likvidisyyttä eli rahaksi muutettavuutta. Näin ollen ajallisesti pitkiin kohteisiin on helpompi sijoittaa, kun sijoittaja pystyy realisoimaan velkakirjansa tai myymään osakkeensa pois, jos hän niin haluaa, ennen kuin projekti on saatu päätökseen. Neljäs rahoitusmarkkinoiden tehtävä on riskin hajauttaminen, sillä sijoittaminen vain yhden yrityksen osakkeisiin, on sijoittajalle suuri riski. Hajauttaminen voi kuitenkin tulla sijoittajalle kalliiksi, joten helpompaa ja edullisempaa on sijoittaa salkkuun, joka on jo valmiiksi hajautettu. (Leppiniemi ym. 2002, 12–14.)

Rahoitusmarkkinat jaetaan kahteen osaan rahoitusinstrumenttien mukaan. Rahoitusmarkkinat sisältävät alle vuoden mittaiset rahoitusvaateet ja yli vuoden mittaiset inst-

rumentit kuuluvat pääomamarkkinoille, kuten alla olevasta kuviosta (Kuva 6) käy ilmi. Pääomamarkkinat jakaantuvat vielä itsessään kahteen ryhmään. (Leppiniemi ym. 2004, 75).

Kuva 6. Rahoitusmarkkinoiden rakenne. (Knüpfer & Puttonen, 2004, 38)

Jako voidaan tehdä myös primääri- ja sekundäärimarkkinoihin. Primääri- eli ensisijaismarkkinoilla yritykset hankkivat uutta omaa pääomaa ja vierasta pääomaan esimerkiksi osakeannilla ja velkakirjoilla. Sekundääri- eli toissijaismarkkinoilla tarkoitetaan osakkeiden ja velkakirjojen jälkimarkkinoita. Jälkimarkkinoilla osakepörssissä kohtaavat yritysten osakkeiden ostajat ja myyjät. (Knüpfer ym. 2004, 37.) Rahoitusmarkkinoilla tarkoitetaan siis raha- ja pääomamarkkinoita, joissa rahan kysyntä ja tarjonta kohtaavat. (Miettinen, Linnosmaa & Kannisto, 2010, 245).

6.2.2 Rahamarkkinat

Rahamarkkinoiksi siis kutsutaan alle vuoden mittaisia rahoitusinstrumentteja. (Knüpfer ym. 2004, 38). Tämä tarkoittaa sitä, että velkakirjat ovat enimmäkseen 12 kuukauden kestoisia. Velkakirjat saavat nimensä velallisen eli liikkeellelaskijan mukaan ja niissä on aina määriteltynä laina-aika, koronmaksutapa, korkojaksojen pituus, velan mahdollinen vakuus sekä muut keskeiset oikeudet ja velvollisuudet, jotka sitovat osapuolia. Rahamarkkinainstrumentit ovat sellaisia sopimuksia, jotka voidaan myydä eteenpäin ennen erääntymistään. (Miettinen ym. 2010, 245.)

Rahamarkkinat sopivat rahoitusratkaisuksi silloin, kun yritys, yhteisö tai valtio tarvitsee vierasta pääomaa lyhytaikaisen rahantarpeen ratkaisemiseksi. Suurimman osan

rahamarkkinoista muodostavat pankkien sijoitustodistukset, mutta valtion liikkeellelaskemien velkakirjojen osuus on kasvanut huomattavasti viime aikoina. (Leppiniemi ym. 2002, 27.) Velallinen merkitsee velkakirjat taseeseen lyhytaikaiseksi vieraaksi pääomaksi, kun taas sijoittajalle kyseessä on korkosijoitus. (Miettinen ym. 2010, 245).

6.2.3 Pääomamarkkinat

Pääomamarkkinat jaetaan kahteen osaan pitkän koron eli joukkovelkakirjamarkkinoiksi ja osakemarkkinoiksi. Joukkovelkakirjoihin sijoittajat saavat vuosittain määrätyn koron ja pääoma maksetaan takaisin joko laina-ajan päättyessä tai vuosittaisina lyhennyksinä. Tunnetuimpia joukkovelkakirjoja ovat valtion obligaatiolainat, mutta joukkovelkakirjoja laskevat liikkeelle myös rahoituslaitokset ja suuret yritykset. (Koskela ym. 2009, 73–74) Joukkovelkakirjat ovat jälkimarkkinakelpoisia, eli niitä voidaan myydä ja ostaa lainan liikkeellelaskusta aina lainan takaisinmaksuun asti. (Leppiniemi ym. 2002, 30)

Toisen osan pääomamarkkinoista muodostaa osakemarkkinat, joka on oman pääoman ehtoista rahoitusta. Osakekauppaa käydään pääsääntöisesti pörssissä, vaikka pörssin ulkopuolelle jää suurin osa Suomessa toimivista yrityksistä. Näin siksi, että pörssin ulkopuolella ostaja ja myyjä harvoin kohtaavat. Yrityksen myytyä osakkeitaan, se saa omaa pääomaa, joka sijoitetaan yritykseen määräämättömäksi ajaksi. Näin ollen kyse on yli vuoden mittaisesta rahoitusinstrumentista. Osakkeen ostanut sijoittaja voi kuitenkin myydä sen eteenpäin jälkimarkkinoilla. (Knüpfer ym. 2004, 41–42.)

Pääomamarkkinainstrumentit eroavat rahamarkkinainstrumenteista siis kestoaltaan, mutta myös tuottotavaltaan. Pääomamarkkinainstrumenteille ei aina makseta korkoa, vaan tuotto voi muodostua toisella tavoin. Sijoittaja ostaa arvopaperin alle sen nimellisarvon ja saa myöhemmin lainan erääntyessä arvopaperin nimellisarvon. Tällöin näiden erotus muodostaa sijoittajan saaman tuoton. (Leppiniemi ym. 2002, 27–28.)

6.3 Rahoituksen välittäjät

Pankit ovat yleisimpiä rahoituksen välittäjiä. Ne ottavat vastaan talletuksia, jotka ne lainaavat eteenpäin luottoina yrityksille, kotitalouksille ja kunnille. Pankkien tehtäviin kuuluu myös maksuliikenteen hoitaminen, omaisuudenhoitopalvelut, raha- ja valuuttamarkkinakaupan hoito sekä sijoitus-, rahoitus- ja neuvontapalvelut. Viime aikoina kilpailun kiristytessä pankeista on muodostunut finanssitavarataloja, jotka tarjoavat edellisten lisäksi esimerkiksi vakuutuspalveluita. (Knüpfer ym. 2004, 44.)

Vakuutuslaitokset, kuten vakuutusyhtiöt, eläkesäätiöt, eläkekassat ja vahinkovakuutusyhdistykset, saavat tulojaan säännöllisesti vuosittain vakuutuksenottajan maksaessa vakuutusmaksujaan. Kuitenkaan vakuutuskorvaukset eivät välttämättä lankea maksettaviksi lähiaikoina, joten saadut varat vakuutuslaitokset sijoittavat eteenpäin kattaakseen vastuvelan ja pystyäkseen tulevaisuudessa maksamaan korvauksia. (Knüpfer ym. 2004, 44.)

Julkinen valta täydentää rahoitusmarkkinoita erityisluottolaitoksilla myöntäen lainoja, takauksia ja avustuksia esimerkiksi aloittaville tai kansainvälistyville yrityksille. Erityisluottolaitoksia ovat muun muassa Finnvera Oyj, Sitra ja Tekes. (Leppiniemi 2005, 152.)

Muut luottolaitokset, kuten rahoitusyhtiöt, eivät saa ottaa vastaan talletuksia, vaan ne hankkivat rahoitukseen tarvitsemansa varat lainan muodossa pankeilta tai laskemalla liikkeelle joukkovelkakirjoja. Luottolaitokset ovat erikoistuneet usein tiettyihin tehtäviin. Edellä mainittu rahoitusyhtiö rahoittaa tavallisesti luottokortti- ja osamaksukauppaa. Kiinnitysluottolaitokset taas ovat erikoistuneet myöntämään pitkäaikaisia luottoja kiinnitysvakuutta vastaan, kuten asuntorakentamiseen tai yritysten investointeihin. (Koskela ym. 2009, 74.)

Venture capital -toimintaa kutsutaan pääomasijoitustoiminnaksi. Pääomasijoittajat tekevät sijoituksia sellaisiin yrityksiin, joiden toimintaa ne pyrkivät kehittämään. Suomessa pääomasijoitustoimintaa harjoittavat sekä julkisrahoitteiset että yksityiset yhtiöt. Pääomasijoitustoimintaa harjoittavat myös yksityishenkilöt, joita kutsutaan yleisesti business-enkeleiksi. (Leppiniemi 2005, 154.)

Yrityksen rahoitusmahdollisuudet kasvavat yrityksen liikevaihdon kasvamisen myötä. Alkuvaiheessa yritykset hankkivat usein julkista rahoitusta ja avustuksia, sillä liiketoiminnan riski on niin korkea, etteivät yksityiset rahoittajat uskalla lähteä mukaan. Toimintaa rahoitetaan myös yrittäjän omalla rahoituksella sekä pankkilainoilla siinä määrin kuin yrityksellä on vakuuksia lainojen katteeksi. (Martikainen ym. 2006, 39.)

Yritystoiminnan kehittyessä liikevaihto kasvaa, jolloin rahoitusmahdollisuuksia on enemmän. Pääomasijoittajat ovat usein kiinnostuneita sijoittamaan yritykseen, jonka liikeidea on kehityskelpoinen ja jolla on kasvumahdollisuuksia. Myös julkinen listautuminen voi avata yritykselle uusia rahoitusmahdollisuuksia. (Martikainen ym. 2006, 40.)

6.4 Rahoitusmuodot

6.4.1 Rahoitus omalla pääomalla

Yrityksen oman pääoman rahoitus on siis joko tulorahoitukseen perustuvaa sisäistä rahoitusta tai yrityksen osakeantiin perustuvaa ulkoista rahoitusta. Toisin kuin usein ajatellaan, myös tulorahoituksella on kustannuksensa. Vaikka tulorahoitus ei aiheuta liikkeeseenlaskukustannuksia, rahalla on aina vaihtoehtoiskustannuksensa. Sijoittajat odottavat, että ne voittovarot, joita yritys ei maksa osinkoina, tuottavat yrityksessä paremmin kuin se kohde, mihin sijoittaja voisi vaihtoehtoisesti varat sijoittaa. (Knüpfer ym. 2004, 23.)

Osakeyhtiö voi hankkia oman pääoman ulkoista rahoitusta laskemalla liikkeeseen osakkeita. Osakkeen mukana yritys luovuttaa sijoittajalle oikeuden mahdolliseen osinkoon, äänivaltaa yhtiökokouksessa, etuoikeuden uusien osakkeiden merkitsemiseen osakepääoma korotettaessa ja oikeuden jako-osaan, mikäli yhtiö puretaan. (Martikainen ym. 2006, 41–42.) Erityisesti perheyrityksille tulorahoitus on ainut oman pääoman rahoitusvaihtoehto, sillä ne eivät useinkaan halua luovuttaa edellä mainittuja oikeuksia ulkopuolisille (Knüpfer ym. 2004, 26).

6.4.2 Rahoitus vieraalla pääomalla

Yrityksen vieras pääoma eli lainarahoitus voidaan jakaa kahteen joukkoon, tilimuotoisiin ja markkinaperusteisiin lainoihin. Tilimuotoinen laina on jälkimarkkinakelvottomia, eli lainan myöntäjä on sitoutunut siihen koko laina-ajan. Markkinaperusteiset lainat taas ovat jälkimarkkinakelvollisia, jolloin niillä voidaan käydä kauppaa, eikä yritys voi aina tietää, kuka sen hetkinen velkoja on. (Leppiniemi 2005, 90–91.) Tilimuotoisia lainoja myöntävät edellä mainitut erityisluottolaitokset, vakuutusyhtiöt, pankit ja rahoitusyhtiöt. Myös erilaiset avustukset ovat tilimuotoisia. (Hoffrén 1993, 349.)

Tilimuotoiset lainarahoitukset ovat siis jälkimarkkinakelvottomia, eli velkoja pysyy koko laina-ajan samana. Tilimuotoisille lainoille on yleistä korollisuus ja vakuudellisuus. Yleisimpiä tilimuotoisia luottoja ovat pankkien ja vakuutusyhtiöiden myöntämät lainat. Pankkilainat ovatkin yritysten tyypillisin vieraan pääoman lähde. Lainat ovat pankin ja yrityksen välistä kauppaa ja lainojen saatavuus ja ehdot perustuvat pitkälti pankin ja yrityksen väliseen aikaisempaan suhteeseen. Lainasta perittävä korko riippuu myös yrityksen vakuuden laadusta. Kuitenkin luotonantajan lähtökohdaksi on, ettei vakuutta tarvitsisi realisoida. Lainat ovat yleensä euromääräisiä, mutta myös erilaisia valuuttaluottoja on saatavilla. Euron käyttöönoton myötä on ulkomaisen rahoituksen kysyntä kasvanut. (Leppiniemi 2005, 91; Suomen yrittäjien www-sivut 2010.)

Vakuutusyhtiölainat ovat vakuutusyhtiöiden myöntämiä luottoja. Yleisin luottomuoto on eläkevakuutusyhtiöiden myöntämä TEL-takaisinmaksulaina, jota myönnetään TEL-maksukertymän perusteella, joten ne ovat yrittäjän käytettävissä vasta joidenkin vuosien päästä yrittäjätoiminnan alkamisesta. TEL-lainat soveltuvat hyvin pitkäaikaiseen rahoitukseen ja ovat hinnaltaan melko edullisia. Vakuutusyhtiöt tarjoavat myös erilaisia sijoituslainoja, joiden laina-aika on hieman lyhyempi kuin TEL-lainojen. Vakuutusyhtiöt voivat vaatia lainoille erilaisia vakuuksia, kuten pankki- tai Finnveran takauksia. Myös vakuutusyhtiöiden myöntämissä lainoissa korko riippuu paljon vakuuden kattavuudesta. (Leppiniemi 2005, 91; Suomen Yrittäjien www-sivut 2010.)

Vaikka aloittavien pk-yrityksien investointeja pidetään koko maailmassa kansantalouksien kulmakivinä, ne ovat usein liian epävarmoja sijoituskohteita markkinaperusteisten rahoittajien näkökulmasta. Nämä yhteiskunnan kannalta merkittävät investoinnit jäisivät tekemättä, jos julkinen valta ei täydentäisi riskirahoituspalveluita, riskirahoituksia ja takauksia. (Martikainen ym. 2006, 76–77.) Suomessa julkista rahoitusta tarjoavat esimerkiksi Finnvera Oyj, Teollisen yhteistyön rahasto Oy Finnfund, Tekes, ELY-keskukset, Kuntarahoitus ja Pohjoismaiden investointipankki. Näistä esimerkiksi Finnvera Oyj tarjoaa kokonaisrahoitusratkaisuja, jotka koostuvat Finnvera-konsernin omista tuotteista sekä muiden julkisten ja yksityisten rahoittajien palvelutarjonnasta. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että yritys voi esimerkiksi hakea Finnvera Oyj:ltä takausta yksityiseltä luottolaitokselta haettavaan luottoon. (Elinkeinoelämän keskusliiton www-sivut 2010.) Finnveran myöntämiä lainoja ovat esimerkiksi naisyrittäjälaina ja ympäristölaina (Finnveran www-sivut 2010). Tekes eli teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskus myöntää rahoitusta tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan ja sen rahoitusta voivat saada yritykset ja julkiset toimijat. Rahoitusta Tekes voi myöntää kohtuullisiin ja hyvin perusteltuihin tutkimuksen ja kehityksen kustannuksiin. Tällaisia kustannuksia ovat esimerkiksi palkat sivukuluneen, laitekustannukset ja ostettavat ulkopuoliset palvelut, kuten tutkimustyö. Rahoitus maksetaan avustuksena tai lainana tai näiden yhdistelmänä riippuen projektin luonteesta. (Tekesin www-sivut 2010.)

Rahoitusyhtiöt tarjoavat pankkirahoitusta täydentävää rahoitusta ilman pankkiluotolle ominaisia vakuuksia ja rahoitettava kohde toimii yleensä vakuutena. Ne kuuluvat usein pankkikonserneihin, mutta ovat niistä erillisiä yrityksiä. Rahoitusyhtiöiden toimintamuotoja ovat leasing-, factoring-, investointi-, ostolasku-, varasto-, sopimus- ja osamaksukaupan rahoitus. Koneita ja laitteita voidaan siis hankkia rahoitusyhtiöiden kautta esimerkiksi osamaksukaupalla tai leasing-sopimuksilla, jolloin vakuutena toimivat hankinnan kohteina olevat koneet tai laitteet. (Hoffrén 1993, 357.)

Jälkimarkkinakelpoisia vieraan pääoman instrumentteja lasketaan liikkeeseen rahoitusmarkkinoille. Rahamarkkinoilla tyypillisin velkapaperi on pankin liikkeelle laskema sijoitustodistus. Yritysten liikkeelle laskemaa arvopaperia kutsutaan yritystodistukseksi ja kunnan kuntatodistukseksi. Näiden osuus Suomessa on kuitenkin hyvin vähäinen. Pääomamarkkinoilla myytävien joukkovelkakirjojen keskimääräinen

juoksuaika on kahdesta kymmeneen vuotta. Joukkovelkakirjoja liikkeelle laskevat pankit, valtiot ja yritykset, mutta suurin osa liikkeelle lasketuista joukkovelkakirjoista on valtion obligaatiolainoja. (Leppiniemi 2005, 92–94.) Muita joukkovelkakirjoja ovat pääomalaina, debentuurilaina sekä vaihtovelkakirja- ja optiolaina (Tikka & Haapaniemi 1999, 70–72).

6.4.3 Pääomasijoitus rahoituslähteenä

Yritys voi hankkia rahoitusta myös pääomasijoittajilta. Pääomasijoittajat tekevät sijoituksia sellaisiin julkisesti noteeraamattomiin yrityksiin, joilla on hyvät kehittämismahdollisuudet. Pääomasijoittajasta ei tule pysyvää omistajaa, vaan se pyrkii irtautumaan yrityksestä sovitun suunnitelman mukaisesti. Pääomasijoitukset tehdään yleensä oman pääomanehtoisesti, merkitsemällä osakkeita osakepääoman korotuksessa, mutta myös vaihtovelkakirjalainat ja muut lainat sekä mezzanine- eli välirahoitusinstrumentit ovat hyvin yleisiä. Sijoitusten koot vaihtelevat yleensä 0,1 ja 5 miljoonan euron välillä, mutta joskus sijoitukset voivat olla huomattavasti suurempiakin. Pääomasijoittajan saama tuotto muodostuu yrityksen menestymisen myötä, ja se realisoituu vasta irtautumisvaiheessa. (Suomen pääomasijoitusyhdistys ry:n [www-sivut 2010.](#))

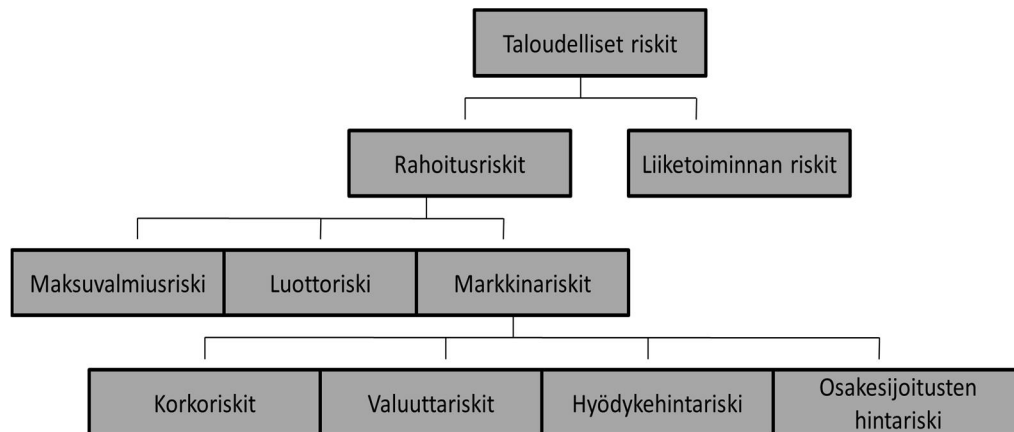
Suomen pääomasijoitusyhdistys ry:n jäseniksi kuuluu kaikkiaan 40 erilaista pääomasijoitusyhtiötä, joista neljä on julkisrahoitteista ja loput 36 yksityistä. Suomessa toimivia valtiovallan alaisuudessa toimivia pääomasijoitusyhtiöitä ovat Sitra, Veraventure Oy, Nordia Management Oy ja Suomen Teollisuussijoitus Oy. (Suomen pääomasijoitusyhdistyksen [www-sivut 2010.](#)) Sitra, eli Suomen itsenäisyyden juhlarahasto, on itsenäinen julkisoikeudellinen rahasto, jonka tavoitteena on edistää yhteiskunnan hyvinvointia eduskunnan valvonnassa. Esimerkiksi Sitra tekee pääomasijoituksia yrityksiin, joilla pitää olla mahdollisuus, kyky ja halu kasvaa myös kansainvälisille markkinoille. (Sitran [www-sivut 2010.](#)) Yksityisiä pääomasijoitusyhtiöitä ovat muun muassa Tutor Invest Oy, Inventure Oy ja Pohjola Capital Partners Oy. Yksityiset sijoitusyhtiöt hankkivat rahoituksensa usein institutionaalisilta sijoittajilta (kuten eläkeyhtiöt) ja osallistuvat rahoittamansa yrityksen strategiseen suunnitteluun ja auttavat yritystä strategian toteuttamisessa. (Suomen pääomasijoitusyhdistys ry:n [www-sivut 2010.](#))

6.5 Rahoituksen riskit

Liiketoiminnan tuottoihin kohdistuvaa mitattavaa epävarmuutta kutsutaan riskiksi. Riskit jaetaan vahinkoriskeihin, taloudellisiin riskeihin ja operationaalisiin riskeihin. Yleensä riski ymmärretään vain uhaksi, eikä sen positiivista merkitystä huomioida. Kuitenkin taloudelliset riskit ovat kaksipuolisia, eli taloudellisiin riskeihin sisältyy sekä tappion että voiton mahdollisuus. (Puolamäki & Ruusunen 2009, 25.)

Taloudelliset riskit sisältävät siis sekä voiton että tappion mahdollisuuden. Taloudelliset riskit voidaan jakaa rahoitusriskeihin ja liiketoiminnan riskeihin, joista ensin mainittu maksuvalmiusriskeihin, luottoriskeihin ja markkinariskeihin. Maksuvalmius- eli likviditeettiriski tarkoittaa esimerkiksi sitä, ettei yrityksen varoja voida sijoittaa pitkäksi aikaa, vaikka tuotto olisikin hyvä, sillä yrityksellä on oltava likvidejä eli nopeasti rahaksi muutettavaa omaisuutta, jotta se selviytyy maksuun tulevista sitoumuksistaan. Luottoriski taas on riski siitä, että velallinen ei pysty suoriutumaan maksuistaan, esimerkiksi asiakkaan maksukyky on huomattavasti heikentynyt suhdannevaiheiden vuoksi. (Kokkonen 1993, 44–45.)

Markkinariskit jakaantuvat neljään osaan: Korkoriskeihin, valuuttariskeihin, hyödykehintariskeihin ja osakesijoitusten hintariskeihin (Puolamäki & Ruusunen 2009, 25–26). Tärkeimpiä näistä ovat valuutta- ja korkoriski. Korkoriski sisältää korkomuutosten vaikutukset yrityksen tuloksessa ja arvossa. Maksuvalmiuden heikkeneminen voi johtaa siihen, että uuden luoton korkotaso on huomattavasti aikaisempaa luottoa korkeampi. Korkoriski voi syntyä myös silloin, jos investointilaskelmat on tehty kiinteää laskentakorkoa käyttäen ja rahoitus kuitenkin otetaan vaihtuvakorkoisella luotolla. Valuuttariski eli kurssiriski johtuu valuuttamääräisestä toiminnasta ja se voi kohdistua sekä saataviin että velkoihin. (Kokkonen 1993, 44–45.) Alla oleva kuvio (Kuva 7) selventää taloudellisten riskien jakoa.

Kuva 7. Taloudelliset riskit.

Koska rahoitusriski aiheutuu vieraan pääoman käyttämisestä yrityksen rahoituksessa, sisältyy se monen yrityksen liiketoimintaan. Yritys voi kuitenkin varautua korkoriskeihin erilaisilla korkosuojaustuotteilla, joita muun muassa pankit tarjoavat. Näitä tuotteita ovat koronvaihtosopimukset, korkokatot, korko-optiot sekä takaisinmaksuturvat. Tuotteita usein myös räätälöidään yrityksen tarpeiden mukaan. Koronvaihtosopimuksessa korko pysyy samana koko sopimusajan, jolloin yritys tietää tulevat korkokulunsa jo ennalta. Korkokatto taas antaa turvan korkojen nousua vastaan, mutta mahdollistaa täyden hyödyn korkojen laskusta. (OP-Pohjolan www-sivut, Nordean www-sivut 2010.)

7 TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTON KERUU

7.1 Kvantitatiivinen tutkimus

Kvantitatiivinen tutkimus on niin sanottu määrällinen tutkimus, jossa asioita selvitetään lukumäärin ja prosenttiosuuksin, ja niitä havainnollistetaan erilaisin taulukoin ja kuvion. Tavoitteena on myös löytää eri asioiden välillä vallitsevia riippuvuuksia. Aineisto kootaan standardoidulla tutkimuslomakkeella, jossa on yleensä valmiina vastausvaihtoehdot, ja tutkimus toteutetaan joko posti-, puhelin- tai www-kyselyinä. (Heikkilä, T. 2008, 16–18.) Kyselytutkimukseen liittyy aina epävarmuuksia, kuten vastaajien rehellinen ja huolellinen vastaaminen kyselyyn sekä kysymysten väärintymmärrys, joihin kyselyn laatijan on mahdoton jälkikäteen vaikuttaa. Myös vastaamattomuus, eli kato, voi jossain kohdin nousta suureksi. (Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007, 190.)

Kvantitatiivinen tutkimus voidaan tehdä joko kokonais- tai otantatutkimuksena. Kokonaistutkimuksessa tutkitaan jokainen perusjoukon jäsen. Tämä on mahdollista silloin, kun perusjoukko on pieni. Jos perusjoukko on hyvin suuri, voidaan tehdä otantatutkimus, jolloin perusjoukosta valitaan otos, joka edustaa pienoiskuvana perusjoukkoa. Tämä siksi, että otos sisältäisi samat ominaisuudet kuin perusjoukko, jolloin otantatutkimuksesta saadut vastaukset kuvastaisivat mahdollisimman tarkasti perusjoukolta saatavia vastauksia. (Hirsjärvi ym. 2007, 174–175; Heikkilä 2008, 33–34.) Otanta voidaan tehdä neljällä eri tavalla. Näitä ovat yksinkertainen satunnaisotanta, systemaattinen otanta, ositettu otanta ja ryväotanta. Satunnaisotanta, jota käytettiin myös tässä opinnäytetyössä, perustuu siihen, että jokaisella perusjoukon yksiköllä on yhtä suuri todennäköisyys tulla valituksi otokseen. Otoskoon valintaan vaikuttavat tutkimuksen tavoitteet, haluttavien tunnuslukujen tarkkuus, muuttujien lukumäärä ja perusjoukon homogeenisuus. (Heikkilä 2008, 36–39.)

Tutkimusmenetelmäksi valittiin kvantitatiivinen tutkimus, jotta saatiin mahdollisimman suuri otos vakkasuomalaisista pk-yrityksistä. Kvalitatiivinen tutkimus olisi vienyt paljon aikaa, eikä kaikkia vastaajia olisi välttämättä pystynyt haastattelemaan henkilökohtaisesti, vaikka toisaalta henkilökohtainen haastattelu olisi minimoinut

kysymysten väärinymmärtämisen riskin. Tutkimus toteutettiin otantatutkimuksena, eli valittiin otos perusjoukosta, joka tässä opinnäytetyössä koostuu vakkasuomalaisista pk-yrityksistä. Yrityksiä valitsin satunnaisesti, kuitenkin niin, että perusjoukon ominaisuudet säilyivät otoksessa. Tämä varmistettiin siten, että yrityksiä poimittiin kyselyyn Vakka-Suomen Yritysrekisteristä toimialan ja paikkakunnan mukaan. Näin varmistettiin, että elinkeinorakenne pysyi otoksessa samana kuin perusjoukossa ja myös yritysten määrä per paikkakunta pysyi suhteellisen samana.

7.2 Kyselylomakkeen laatiminen

Kyselylomakkeen laatiminen vaatii aiheen kirjallisuuteen perehtymistä sekä tavoitteiden selventämistä. Tutkimuksen tavoitteet on oltava selvillä, jotta tiedetään, mihin kysymyksiin vastauksia haetaan. Kyselylomakkeen laatiminen sisältää seuraavat vaiheet:

- tutkittavien asioiden nimeäminen,
- lomakkeen rakenteen suunnittelu,
- kysymysten muotoilu,
- lomakkeen testaus sekä
- rakenteen ja kysymysten parantaminen.

Hyvä lomake on selkeä ja siisti, ja jossa teksti sekä kysymykset ovat hyvin aseteltu. Vastausohjeiden on myös oltava selkeät. Kysymysten tulee edetä loogisesti, ja niitä voidaan ryhmitellä kokonaisuuksiksi otsikoimalla ne. Yleensä kyselyn alkuun sijoitetaan helpot kysymykset, joilla herätetään vastaajan mielenkiinto kyselyä kohtaan, ja avoimet kysymykset sijoitetaan kyselyn loppuun. Kyselyn laatijan on mietittävä tarkkaan jokaisen kysymyksen tarpeellisuus, sillä kysely ei saa olla liian pitkä. Lomake on syytä vielä lopuksi testauttaa ihmisillä, jotka edustavat kohdejoukkoa. Näin saadaan tietää, onko kyselylomake sopiva kohdejoukolle vai onko vielä parantamisen varaa. (Heikkilä 2008, 48–52, 61.)

Kyselylomakkeessa voidaan käyttää monivalinta-, avoimia tai sekamuotoisia kysymyksiä. Monivalintakysymyksissä vastausvaihtoehdot ovat ennalta määrätty, jolloin niiden vastauksia on helpompi käsitellä ja analysoida. Avoimet kysymykset mahdollistavat vastaajalta monipuolisemman vastauksen. Sekamuotoiset kysymykset sisäl-

tävät sekä valmiit vastausvaihtoehdot että yhden tai useamman avoimen kysymyksen. Avoin kysymys lisätään usein silloin vastausvaihtoehdoksi, kun kyselyn laatija ei ole varma, onko kaikki vastausmahdollisuudet huomioitu vastausvaihtoehdoissa. (Heikkilä 2008, 49–52.)

Ennen kyselylomakkeen tekoa, kirjoitin teorian aiheesta valmiiksi. Näin pystyin määrittelemään, kenelle kyselyn teen, eli mikä on kohderyhmä, ja mihin kysymyksiin halusin vastauksia. Kysymykset tein teoriaosan pohjalta, eli jokaisesta kappaleesta tuli omat kysymyksensä kysymyslomakkeeseen. Kysymykset 1-4 käsittelivät taustatietoja yrityksistä. Kysyin toimipaikkakuntaa, henkilöstömäärää, liikevaihtoa ja toimialaa. Näistä kysymyksistä kaksi olivat monivalintakysymyksiä, ja avoimia sekä sekamuotoisia kysymyksiä oli molempia yksi. Kysymykset 5-8 käsittelivät liiketoiminnan muutoksia viime vuosien aikana, kuten onko henkilöstöä vähennetty tai lisätty sekä liikevaihdossa tapahtuneita muutoksia. Nämä kaikki olivat monivalintakysymyksiä. Kysymykset 9-13 käsittelivät yritysten tehtyjä ja tulevia investointeja sekä niiden vaikutuksia henkilöstöön. Investointien luokitteluperusteena käytin kappaleessa 5.2.1 esittämäni jakoa. Näistä kolme oli monivalintakysymystä ja kaksi sekamuotoista kysymystä. Kysymykset 14–16 käsittelivät yrityksen rahoitusta, joista kaksi kysymystä oli sekamuotoisia ja yksi oli monivalintakysymys. Viimeinen kysymys 17 oli avoin kysymys, jonne annoin yrityksille mahdollisuuden kirjoittaa omia mielipiteitään kyselyn aiheeseen liittyen. Tähän kohtaan oli myös mahdollisuus jättää yhteystietonsa, mikäli halusi tiivistelmän tutkimuksen tuloksista. Kyselylomake oli mielestäni sopivan pituinen, jotta vastaaja jaksaisi keskittyä siihen alusta loppuun samalla vakavuudella. Kysymyksistä tein mahdollisimman lyhyet, enkä myöskään käyttänyt vaikeita sanoja tai ammattisanastoa. Testasin kyselylomakkeen viidellä eri henkilöllä, jotta saisin kysymyksistäni mahdollisimman ymmärrettäviä, oikeinkirjoitettuja ja kohdejoukolle sopivia. Kyselylomake on liitettynä opinnäytetyön lopussa (LIITE 1).

7.3 Aineiston keruu

Tiedon keruu voidaan suorittaa kirjekyselyllä, haastattelulla sekä Internet-kyselyllä. Haastattelutapoja on erilaisia ja ne ovat henkilökohtainen haastattelu, puhelinhaastat-

telu ja tietokoneavusteinen puhelinhaastattelu. Internet-kysely mahdollistaa nopean tiedon keräämisen ja se on mahdollista suorittaa silloin, kun edustavan otoksen saaminen onnistuu. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikilla otoksen yksilöillä on käytössä Internet, jota kautta vastaaminen onnistuu. Myös tietojen analysointi on Internet-kyselyissä nopeaa, kun tiedot tallentuvat automaattisesti tietokantaan. (Heikkilä 2008, 66–69.)

Kyselyn päätin toteuttaa Internet-kyselynä, koska suurimmalla osalla yrityksistä on oma sähköpostiosoite. Yritysten sähköpostiosoitteet sain Vakka-Suomen seutukunnan verkkosivuilta, josta löytyy yritysrekisteri alueen yrityksistä. Yrityksiä rekisterissä on yli 2 300 kpl, joista valitsin 150 yritystä. Vaikeuksia tuotti kuitenkin yritysten sähköpostien vähäinen määrä. Yrityksiä valitsin rekisteristä satunnaisesti, mutta kuitenkin niin, että perusjoukon ominaisuudet säilyivät otoksessa.

Kyselyohjelmana käytin FreeOnlineSurveys.com:n verkkokyselyä, joka oli helppokäyttöinen. Testasin myös kyselyohjelman käytön muutamalla ihmisellä, jotta osasin kirjoittaa ohjeita lomakkeen täyttämiseen sekä varmistuakseni siitä, että vastaajan on helppo vastata kyselyohjelmalla. Sähköpostin lähetin alkuviikosta, koska ajattelin, että loppuviikko voi yrityksillä olla melko kiireinen. Sähköpostin viestikenttään kirjoitin lyhyen, mutta ytimekkään saatekirjeen (LIITE 2), jossa kerroin lyhyesti itsestäni, koulustani sekä tutkimuksestani ja sen tarkoituksesta. Mainitsin myös vastaus-ten luottamuksellisuudesta. Kyselyn linkin sijoitin tekstikappaleiden keskelle, kuitenkin niin, että se erottui hyvin. Vastausaikaa annoin noin kymmenen päivää. Lopussa kiitin jo valmiiksi vastauksista. Viiden päivän kuluttua ensimmäisen sähköpostin lähettämisestä lähetin muistutusviestin (LIITE 3), jossa pyysin niitä henkilöitä, jotka eivät olleet vielä vastanneet, vastaamaan kyselyyn mahdollisimman pian, ja niille, jotka olivat jo vastanneet, toivotin hyvää syksyn jatkoa. Saatteen loppuun laitoin nimeni, sähköpostiosoitteeni ja puhelinnumeroni.

7.4 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta mitataan validiteetilla ja reliabiliteetilla. Validiteetilla tarkoitetaan sitä, että tutkimus mittaa juuri sitä, mitä sen pitäääkin, eli tutkimuslomak-

keen kysymykset mittaavat oikeita asioita yksiselitteisesti. Tämä voidaan varmistaa asettamalla tutkimukselle täsmällisiä tavoitteita. Tutkimuksen validius perustuu pääosin perusjoukon tarkkaan määrittelyyn, edustavaan otokseen ja korkeaan vastausprosenttiin. (Heikkilä 2008. 30, 186.)

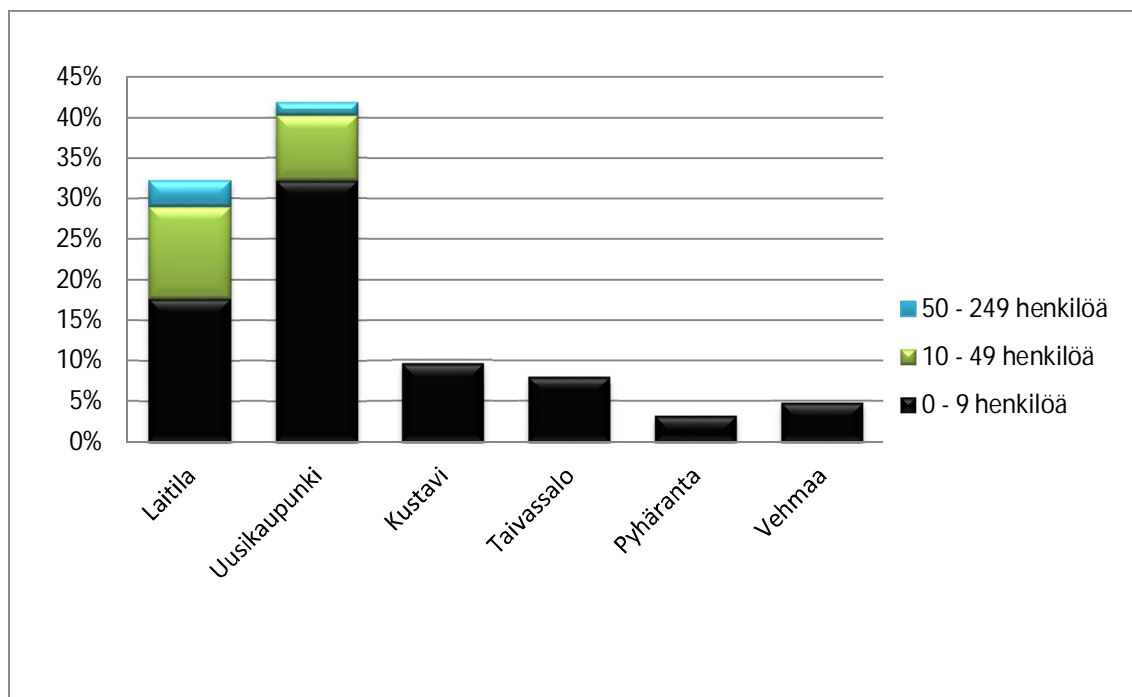
Tutkimuksen reliaabelius tarkoittaa sitä, että tutkimus antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia, eli mittaustulokset voidaan toistaa. Reliaabelius voidaan todeta, jos esimerkiksi kaksi arvioijaa päätyy samanlaiseen tulokseen tai jos eri tutkimuskerroilla saadaan sama tulos. Virheitä tutkimustulokseen voi tulla tietoja kerätessä, syötettäessä, käsiteltäessä ja analysoitaessa, joten tutkijan on oltava tarkka ja kriittinen koko tutkimuksen ajan. Sattumanvaraisia tuloksia aiheuttaa myös pieni otoskoko. (Heikkilä 2008, 30.)

Koska tutkimuksen validius voidaan todeta silloin, kun sekä tutkija että vastaajat ovat käsittäneet kysymykset samalla tavoin, kyselylomake testattiin useilla koehenkilöillä. Näin varmistuttiin siitä, että kysymykset ovat ymmärrettäviä. Palautteen avulla kysymyksiä muutettiin ymmärrettävimmiksi. Kysymykset olivat lyhyitä, jotta ne olisivat helppoja ymmärtää. Asiat, joita kyselylomakkeessa kysyttiin, valittiin suoraan teoriaosasta, jotta varmistuttiin siitä, että tutkimus mittaa juuri sitä, mitä sen pitääkin. Tutkimuksen tavoitteet selvitettiin heti tutkimuksen alussa, ja niistä tehtiin tutkimusongelmia, jolloin niihin haettiin vastauksia koko tutkimuksen ajan. Tutkimuksen reliaabelius varmistettiin tarpeeksi suurella otoskoollla, jolloin sattumanvaraisten tulosten saaminen minimoitiin. Tutkimuksen reliaabelius voitaisiin myös todistaa tekeillä tämä tutkimus toistamiseen.

8 TUTKIMUSTULOKSET

Vastauksia saatiin yhteensä 56 kappaletta, joista jouduttiin hylkäämään yhden, koska se ei täyttänyt pk-yritysmääritelmää. Vastausprosentiksi muodostui tällöin 37,00 prosenttia, joka on hyvä ja normaali arvo kyselytutkimukselle.

Ensimmäisessä kysymyksessä kysyttiin yrityksen toimikuntaa ja toisessa työntekijöiden määrää. Nämä käyvät ilmi seuraavasta taulukosta (Kuva 8).

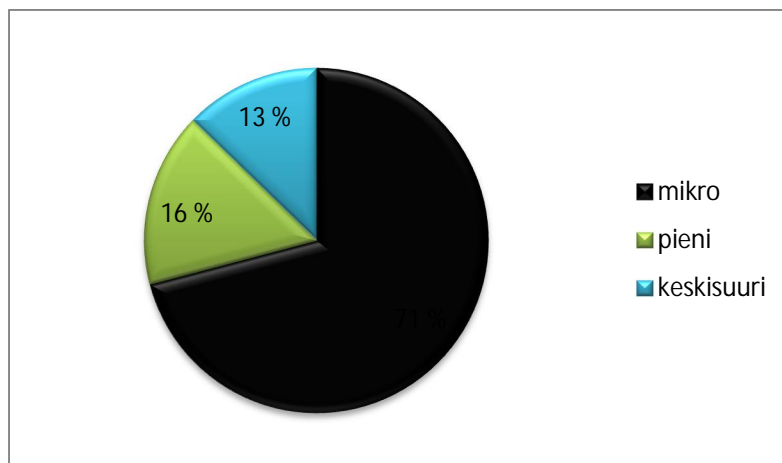

Kuva 8. Vastanneiden yritysten jakauma kunnittain ja henkilöstömäärän mukaan.

Eniten vastauksia saatiin Uudestakaupungista, mutta myös muista kunnista vastauksia tuli hyvin. Vastanneista yrityksistä runsas 70 prosenttia työllisti 0-9 henkilöä ja vain 5 prosenttia työllisti 50–249 henkilöä. Nämä suuret yritykset sijaitsevat Uudestakaupungissa ja Laitilassa.

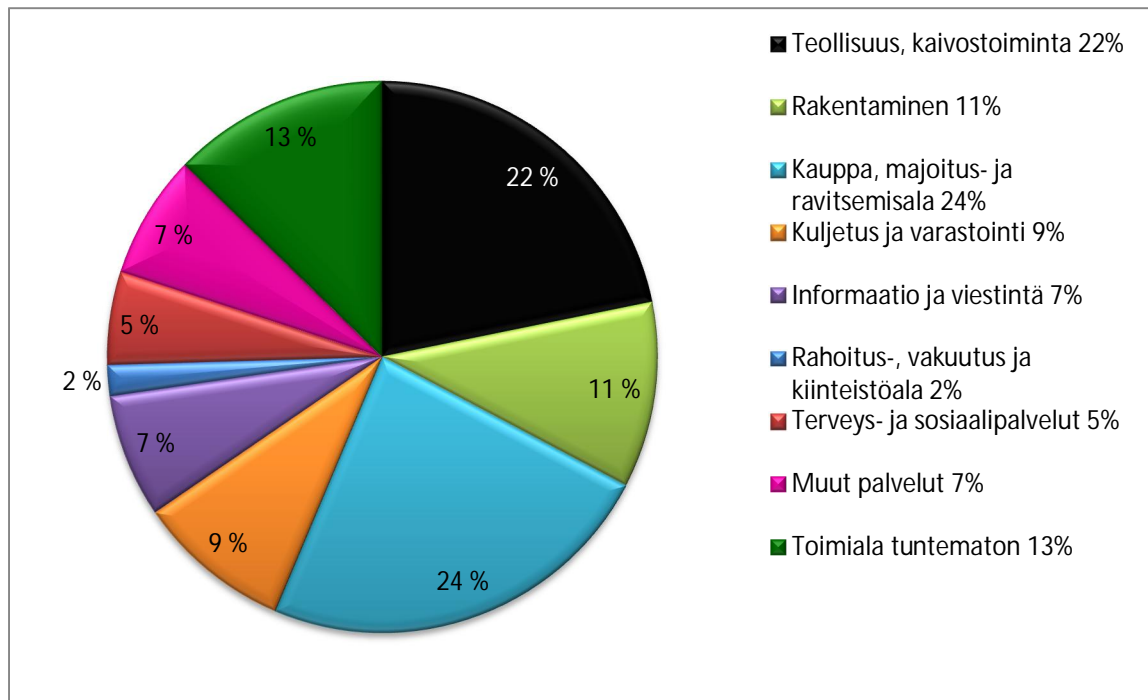
Kolmannessa kohdassa kysyttiin yritysten liikevaihtoa. Vastaukset vaihtelivat 16.000 eurosta 26 miljoonaan euroon asti. Keskiarvoksi tuli 2,8 miljoonaa euroa ja mediaaniksi 227.000 euroa. Mediaani kertoo enemmän liikevaihtojen hajonnasta, sillä noin

72 %:lla yrityksistä liikevaihto oli alle miljoona euroa. Aiemmin esitellyn pk-yritysmääritelmän perusteella 71 prosenttia yrityksistä oli mikroyrityksiä, eli henkilökunnan määrä oli 0-9 henkilöä ja liikevaihto enintään 2,0 miljoonaa euroa. Pieniä yrityksiä oli 16 prosenttia vastanneista, eli niiden liikevaihto oli alle 10 miljoonaa euroa ja henkilöstömäärä 10–49. Keskisuuria yrityksiä oli 13 prosenttia vastanneista, eli niitä, joiden liikevaihto oli enintään 50 miljoonaa euroa ja henkilöstömäärä 50–249. Tätä jakoa selventää seuraava kuvio (Kuva 9).

Kuva 9. Vastanneiden yritysten koot.

Neljännessä kysymyksessä kysyttiin yrityksen toimialaa. Toimialajako otettiin Tilastokeskuksen www-sivuilta. Vastanneiden yritysten toimialat jakaantuivat seuraavan kuvan (Kuva 10) mukaisesti.

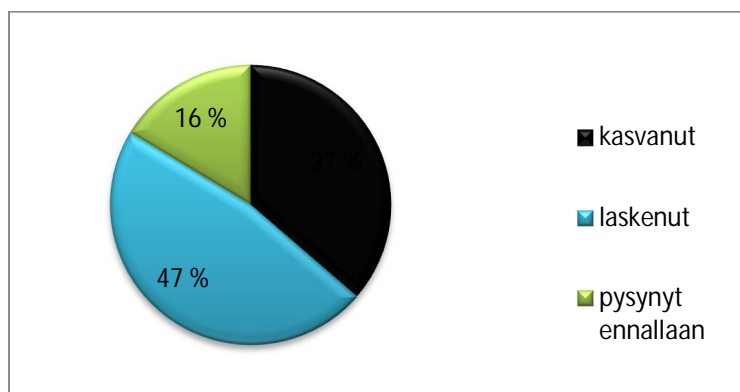
Kuva 10. Vastanneiden yritysten toimialan jakauma.

Osa vastaajista oli luokitellut toimialansa tuntemattomaksi, enkä näin osaa luokitella niitä tiettyyn toimialaan. Koulutus ja julkinen hallinto – alalta en saanut yhtään vastausta, enkä myöskään maatalousalalta. Rahoitus- vakuutus- ja kiinteistöala tuotti vain yhden vastauksen, joten en pidä sen antamia toimialakohtaisia vastauksia luotettavina. Vastanneiden yritysten elinkeinorakenne poikkeaa Vakka-Suomen seutukunnan todellisesta rakenteesta melko paljon. Teollisuudessa toimii todellisuudessa yli 30 prosenttia yrityksistä. Myös sosiaali- ja terveystalouden yrityksiä on suhteessa enemmän. Näin ollen en tee toimialakohtaisia vertailuja, sillä ne eivät anna oikeaa kuvaa.

Kysymykset 5 ja 6 käsitelivät henkilöstömäärän sopeuttamista taloustilanteeseen. Kysymyksessä 5 kysyttiin, onko yrityksessä lomautettu tai irtisanottu henkilöstöä vuosina 2008–2010 ja vastanneista yrityksistä näin oli tehnyt 33,00 prosenttia. Yrityksistä 67,00 prosenttia ei siis ollut joutunut irtisanomaan tai lomauttamaan henkilöstöään. Kysymyksessä 6 kysyttiin, onko yritys palkannut uusia työntekijöitä tai onko nykyisten työntekijöiden työtehtäviä muutettu vuosien 2008–2010 aikana. Vastanneista yrityksistä 30 prosenttia oli palkannut uusia työntekijöitä ja nykyisten työntekijöiden työtehtäviä oli muuttanut 18 prosenttia yrityksistä. Vastaajista 52 prosent-

tia ei ollut palkannut uusia tai muuttanut nykyisten työntekijöiden työtehtäviä ollenkaan.

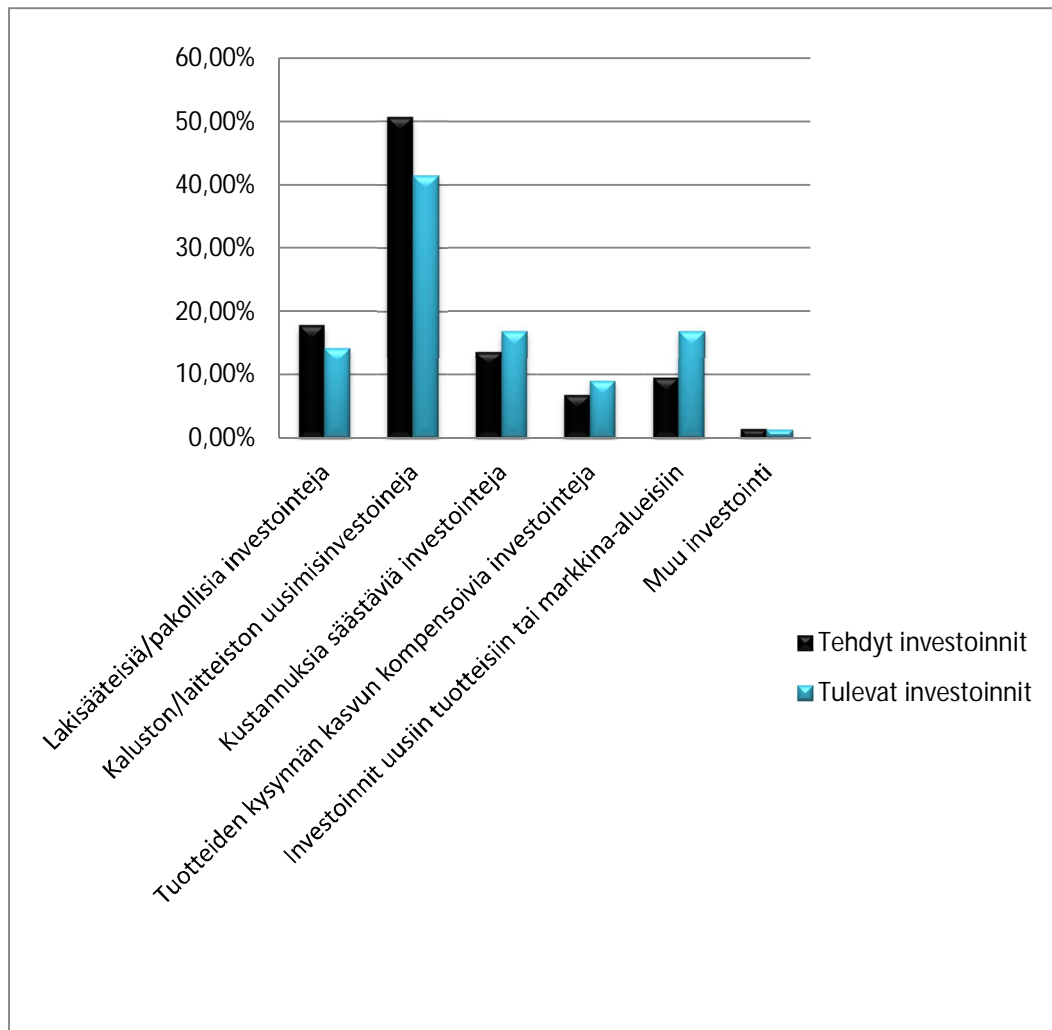
Kysymyksessä 7 kysyttiin yrityksen liikevaihdossa tapahtunutta muutosta vuosina 2008–2010. Vastauksien perusteella voidaan todeta, että lähes puolella vastanneilla yrityksillä liikevaihto on laskenut vuosina 2008–2010, kun taas kasvua on tapahtunut 37 prosentilla yrityksistä. Liikevaihto on pysynyt ennallaan 16 prosentilla vastanneista. Alla oleva kuvio (Kuva 11) kuvaa vastausten jakoa.

Kuva 11. Liikevaihdon muutokset yrityksissä.

Kysymyksessä 8 kysyttiin, uskooko yritys liikevaihdon kasvavan seuraavan vuoden aikana. Kasvuun uskoi jopa 62 prosenttia yrityksistä. Liikevaihdon uskoi pysyvän samana tai laskevan 38 prosenttia vastanneista.

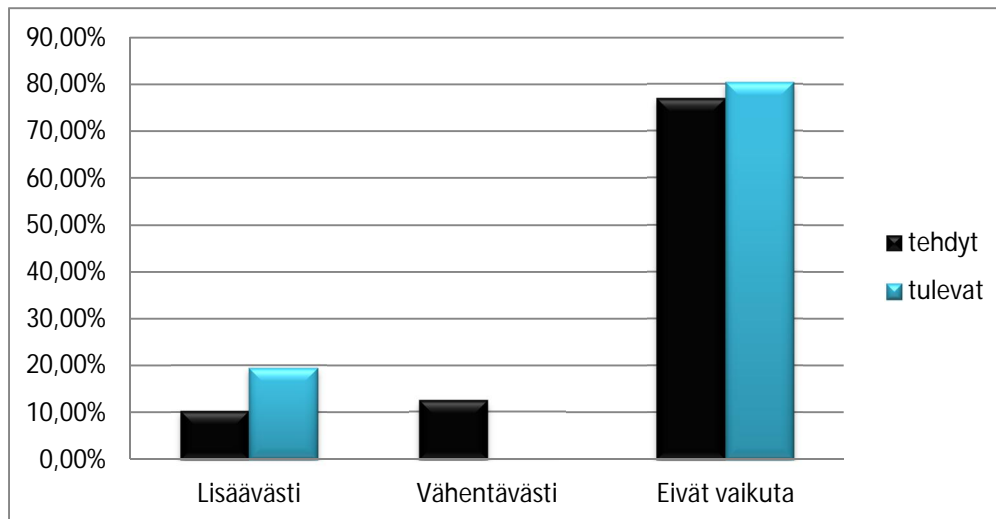
Kysymyksissä 9 ja 11 kysyttiin yrityksissä tehtyjä ja tulevia investointeja. 16,3 prosenttia yrityksistä ei ollut investoinut vuosina 2008–2010 ja 20,0 prosenttia ilmoitti, ettei aio investoida vuosina 2010–2012. Seuraavassa kuviossa (Kuva 12) selvennetään tehtyjä ja tulevia investointeja.

Kuva 12. Tehdyt ja tulevat investoinnit.

Yli 50 prosenttia vastanneista yrityksistä oli tehnyt kaluston tai laitteiston uusimisinvestointeja. Lakisääteisiä tai pakollisia investointeja ilmoitti tehneensä 18 prosenttia yrityksistä. Tulevina vuosina yritykset eivät suunnittele investoivansa näihin kohteisiin yhtä paljon. Kustannuksia säästäviä, tuotteiden kysynnän kasvun kompensoivia ja uusiin tuotteisiin tai markkina-alueisiin kohdistuvia investointeja taas suunnittelee tekevänsä yhä useampi yritys.

Kysymykset 10 ja 12 käsittelivät tehtyjen ja tulevien investointien vaikutuksia yritysten henkilöstötarpeeseen. Kaiken kaikkiaan investoivista yrityksistä noin 80 prosenttia oli sitä mieltä, että tehdyt tai tulevat investoinnit eivät vaikuta henkilöstömäärään. Tämä käy ilmi seuraavasta kuviosta (Kuva 13).

Kuva 13. Tehtyjen/tulevien investointien vaikutus henkilöstömäärään.

Yksikään yritys ei aio lähitulevaisuudessa tehdä sellaisia investointeja, jotka vähentäisivät henkilöstön tarvetta. Päinvastoin, melkein 20 prosenttia yrityksistä aikoo tehdä investointeja, jotka lisäävät henkilökunnan tarvetta.

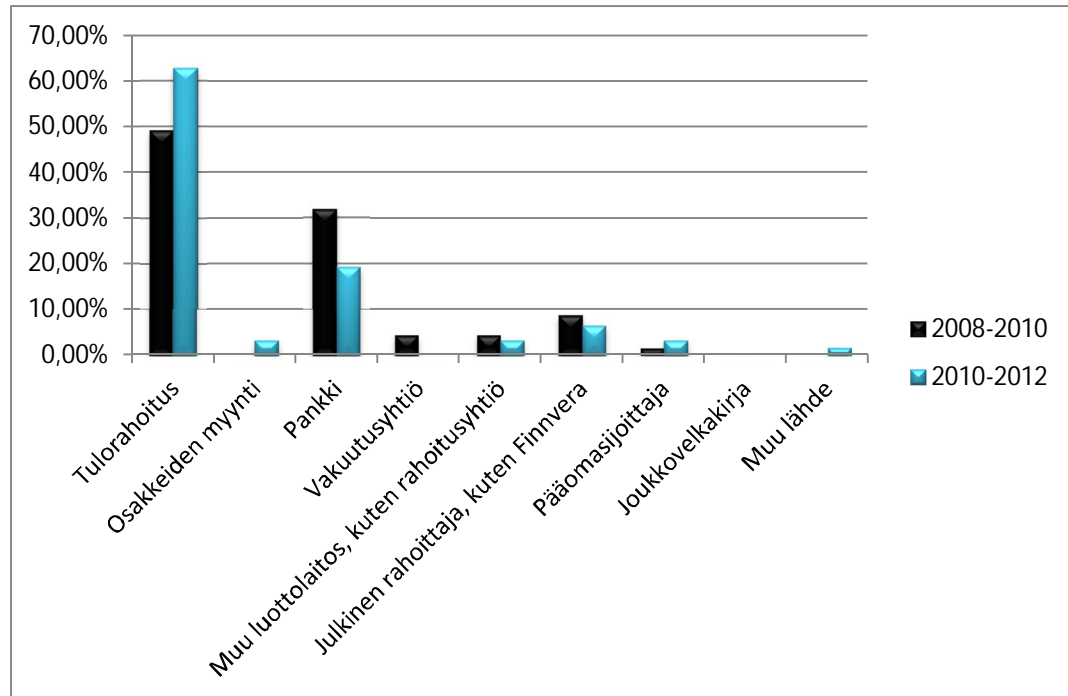
Kysymyksessä 13 kysyttiin, onko yritys joutunut luopumaan investointihankkeista vuosien 2008–2010 aikana. 76,4 prosenttia yrityksistä ei ollut joutunut luopumaan investointihankkeistaan. 23,6 prosenttia ilmoitti, että investointihankkeista oli luovuttu tai niitä oli jouduttu sopeuttamaan muuttuneen taloustilanteen vuoksi. Syitä investointihankkeista luopumiselle olivat seuraavat:

- Rahoituksen puuttuminen
- Kustannussyyt, olematon kysyntä
- Kysynnän laskun vuoksi on suunnattu investointeja uudelleen eli sopeutettu uuteen tilanteeseen.
- Käyttöpääoman puute
- 2007–2008 tappiollisen toiminnan johdosta
- Taantuma on vaikuttanut monella tapaa myös meidän strategiaamme ja tältä osin investointi suunnitelmia on muutettu.
- Kysynnän/liikevaihdon huomattava heikkeneminen.

Kysymyksessä 14 kysyttiin yrityksen rahoituksen lähdettä vuosina 2008–2010 ja kysymyksessä 15 vuosina 2010–2012. Tärkein rahoituslähde on ollut tulorahoitus, jolla

pääasiallisesti toimintansa on rahoittanut vuosina 2008–2010 49,3 prosenttia yrityksistä ja vuosina 2010–2012 sillä aikoo rahoittaa toimintansa 62,9 prosenttia yrityksistä. Rahoituksen lähteet tulevat ilmi seuraavasta taulukosta (Kuva 14).

Kuva 14. Rahoituksen lähde vuosina 2008–2010 ja 2010–2012.

Vuosina 2008–2010 rahoitusta ei hankkinut ollenkaan 12,7 prosenttia vastanneista yrityksistä. Vuosina 2010–2012 rahoitusta ei suunnittele hankkivansa 18,4 prosenttia vastanneista yrityksistä.

Kysymyksessä 16 kysyttiin, kokeeko yritys, että rahoituksen saanti on vaikeutunut taloustilanteen vuoksi. Vastaajista 89,1 prosenttia oli sitä mieltä, ettei rahoituksen saanti ollut vaikeutunut. Loput 10,9 prosenttia taas olivat sitä mieltä, että rahoituksen saanti oli vaikeutunut. Syiksi tähän yritykset kokivat vakuuksien arvon laskemisen sekä liiketoiminnan epävarmat tulot.

Viimeinen kysymys oli avoin kohta, jonne vastaajilla oli mahdollisuus kirjoittaa omia mielipiteitä koskien kyselyä tai taloustilannetta. Tähän kohtaan jätettyjä mielipiteitä olivat seuraavat:

- Olisi hyvä jos yritysten investoinnit käynnistyisivät ja normaali liiketoiminta pääsisi taas alkamaan. (Muu toimiala)
- Ala suhdanteille edelleen erityisen herkkä. (Rakennusala)
- Näkymät ovat parantuneet, mutta epävarmuus jatkuu. Menestystä opiskeluillesi. (Teollisuus)

Viimeiseen kohtaan oli myös mahdollista jättää yhteystietonsa, mikäli vastaaja halusi tiivistelmän kyselyn vastauksista. Ainoastaan yksi vastaaja jätti yhteystietonsa tätä varten.

9 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

9.1 Yhteenveto

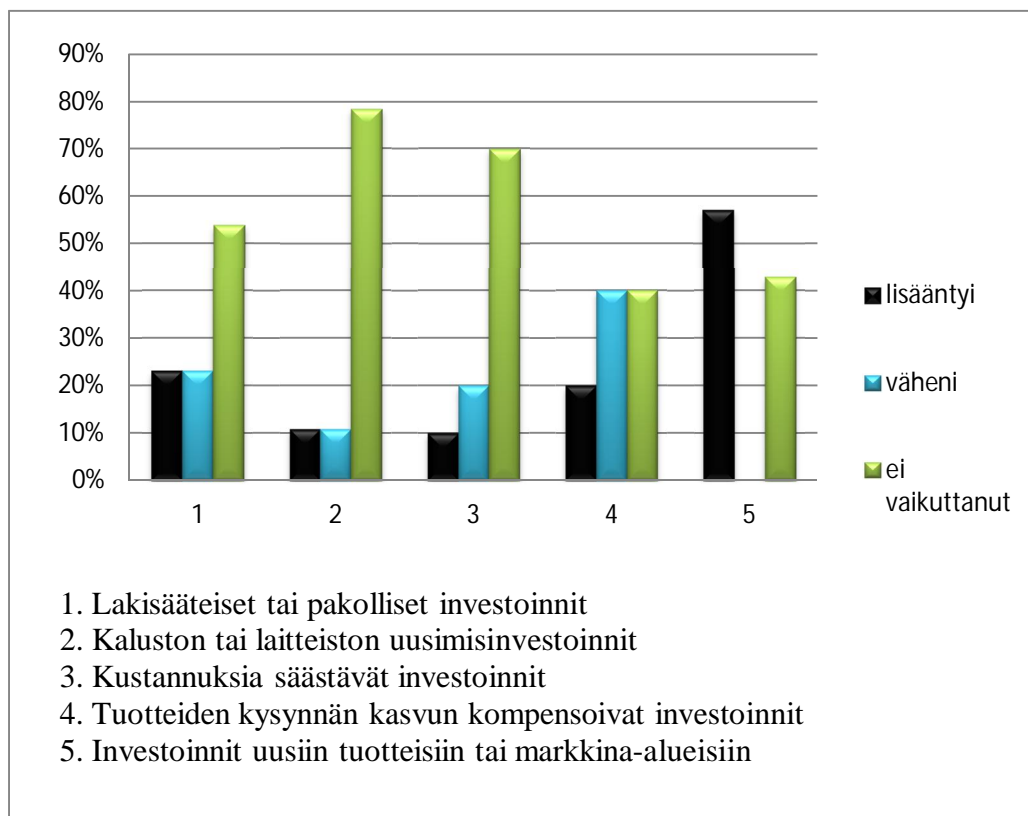
Liikevaihdon kasvuun seuraavan vuoden aikana uskoivat eniten keskisuuret yritykset, joista siihen uskoi 85,7 prosenttia. Vähiten kasvuun uskoivat mikroyritykset, joista kasvuun uskoi vain 53,8 prosenttia. Pienistä yrityksistä liikevaihdon kasvuun uskoi 66,7 prosenttia. Toisin sanoen, mitä suuremmasta yrityksestä on kyse, sitä varmempi se on liikevaihtonsa kasvusta. Samaan tulokseen päädyttiin myös pk-yritysbarometrissa. Kaiken kaikkiaan liikevaihdon kasvuun uskoi 61,8 prosenttia vastanneista yrityksistä. Vastaava luku barometrissa oli 56,00 prosenttia.

Vuosien 2008–2010 aikana 33,0 prosenttia yrityksistä oli joutunut sopeuttamaan toimintaansa, eli irtisanomaan tai lomauttamaan henkilöstöään. Myös pk-yritysbarometri vahvistaa tätä näkemystä; sen mukaan toimintaansa oli sopeuttanut 40 prosenttia. Kuten myös barometrissä todettiin, mitä suuremmasta yrityksestä on kysymys, sitä yleisempää on sopeuttaminen ollut. Keskisuurista yrityksistä jopa 85,7 prosenttia on joutunut irtisanomaan henkilöstöään, kun taas mikroyrityksissä vastaava prosentti on ollut vain 25,6.

Liiketoimintaansa sopeuttaneista yrityksistä 72,0 prosentilla myös liikevaihto oli laskenut. Uusia työntekijöitä oli palkannut 31,0 prosenttia vastanneista yrityksistä ja näistä yrityksistä noin 60,0 prosentilla liikevaihto oli kasvanut. Yrityksistä 43,6 prosentilla ei ollut henkilöstömuutoksia ollenkaan, eli ne eivät olleet irtisanoneet, lomauttaneet tai palkanneet uusia työntekijöitä, eivätkä ne olleet muuttaneet nykyisten työntekijöiden työtehtäviä.

Prosentuaalisesti eniten vuosina 2008–2010 tehtyjä investointeja olivat kaluston ja laitteiston uusimisinvestoinnit, joita oli tehnyt noin 50 prosenttia vastaajista. Myös vuosina 2010–2012 kaluston ja laitteiston uusimisinvestointeja tullaan tekemään investoinneista eniten, eli noin 40 prosenttia vastaajista. Silti niihin investoivien yritysten määrä tulee putoamaan noin 14,0 prosenttia. Eniten kasvua tulevat saamaan investoinnit uusiin tuotteisiin ja markkina-alueisiin, joihin aikovat investoida 17,0 pro-

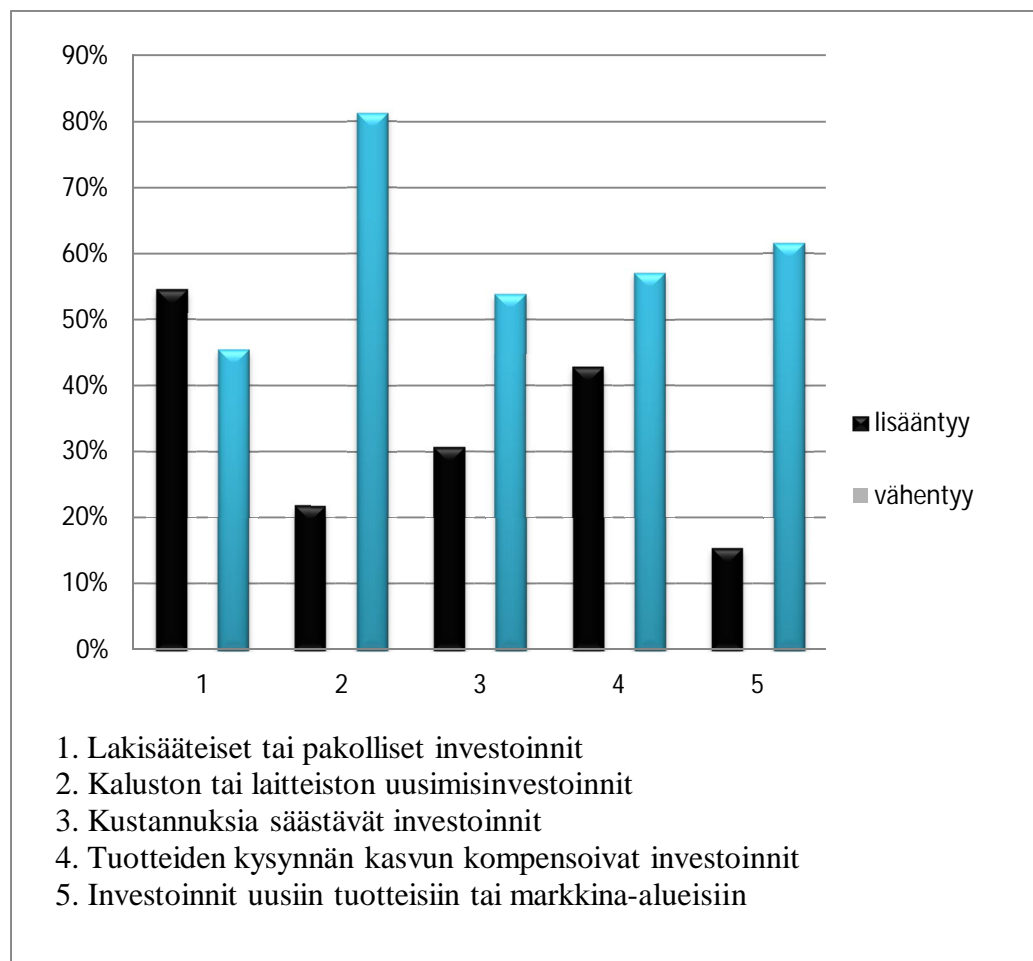
senttia vastanneista yrityksistä, jolloin niitä tekevien yritysten määrä kasvaa edellisistä vuosista jopa 86 prosenttia. Yritykset, jotka vastasivat investoivansa uusiin tuotteisiin tai markkina-alueisiin eivät olleet joutuneet pääsääntöisesti luopumaan investointihankkeistaan eivätkä olleet kokeneet rahoituksen saannin vaikeutuneen talousuhdanteiden vuoksi vuosina 2008–2010. Nämä investoinnit ovat myös vaikuttaneet myönteisimmin työntekijämäärään, sillä jopa 71,4 prosenttia yrityksistä, jotka olivat investoineet uusiin tuotteisiin ja markkina-alueisiin, olivat palkanneet uusia työntekijöitä vuosina 2008–2010. Näistä 57,1 prosenttiyksikköä johtui investoinneista. Henkilökunnan tarvetta eniten vähensivät investoinnit, jotka kompensoivat tuotteiden kysynnän kasvua. Näihin investoineista yrityksistä jopa 40,0 prosenttia koki henkilöstötarpeen vähentyneen. Alla olevassa kuvassa (Kuva 15) nähdään eri investointien vaikutukset yritysten henkilöstötarpeen kehitykseen.

Kuva 15. Tehtyjen investointien vaikutukset henkilöstötarpeeseen.

Yrityksistä vain 16,3 prosenttia ei tehnyt minkäänlaisia investointeja vuosina 2008–2010 ja vuosina 2010–2012 20,0 prosenttia yrityksistä ei suunnittele investoivansa. Näistä 90,0 prosenttia oli mikroyrityksiä. Suurin osa yrityksistä uskoo, etteivät tulevat investoinnit vaikuta henkilöstötarpeeseen lisäävästi tai vähentävästi. Näitä yrityk-

siä oli 80,4 prosenttia vastanneista. Yksikään yritys ei aio vuosina 2010–2012 tehdä investointeja, jotka vähentäisivät henkilöstön tarvetta. Henkilöstön tarvetta lisääviä investointeja aikoo tehdä 19,6 prosenttia yrityksistä. Myönteisimmin henkilöstömäärään tulevat vaikuttamaan lakisääteiset ja pakolliset investoinnit. Niihin investoivista yrityksistä 54,5 prosenttia uskoo investointien lisäävän henkilöstötarvetta. Toiseksi eniten henkilöstötarvetta tulevat kasvattamaan tuotteiden kasvun kysynnän kasvun kompensoivat investoinnit. Tulevien investointien vaikutukset ovat esitelty seuraavassa kuvassa (Kuva 16).

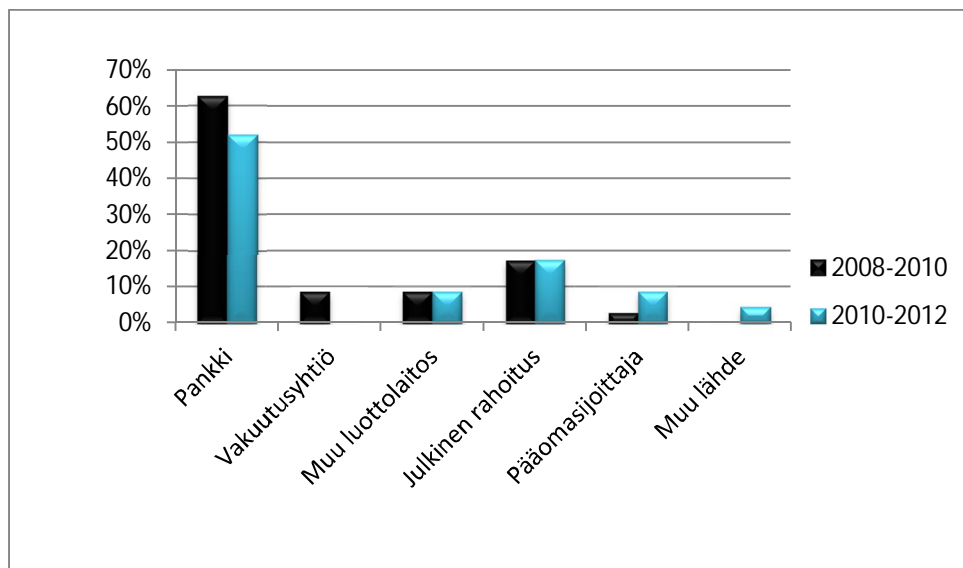

Kuva 16. Tulevien investointien vaikutukset henkilöstömäärään.

Yrityksistä 23,6 prosenttia oli joutunut luopumaan investointihankkeistaan vuosien 2008–2010 aikana. Keskisuurista yrityksistä 42,8 prosenttia oli joutunut tekemään näin, kun taas mikroyrityksistä investointihankkeista oli luopunut 23,1 prosenttia ja pienistä yrityksistä vain 11,1 prosenttia. Keskisuurissa yrityksissä investointeja oli

sopeutettu taloustilanteeseen, eli investointeja oli tehty pienemmissä mittakaavoissa, kuin alun perin oli suunniteltu ja niitä oli suunnattu uudelleen toisiin kohteisiin.

Jopa 43,0 prosenttia yrityksistä ilmoitti rahoittaneensa toimintansa tulorahoituksen avulla vuosina 2008–2010. Vuosina 2010–2012 tulorahoituksen avulla toimintansa aikoo rahoittaa 51,3 prosenttia. Kuten pk-yritysbarometrissäkin, yritysten tärkein ulkoinen rahoituksen lähde vuosina 2008–2010 on ollut pankki. Ulkoista rahoitusta käyttäneistä yrityksistä 63,0 prosenttia ilmoitti rahoituksen lähteeksi pankin. Tulevina vuosina 2010–2012 sitä suunnittelee käyttävänsä 52,0 prosenttia yrityksistä, jotka aikovat hakea ulkoista rahoitusta. Alla olevasta kuviosta (Kuva 17) käy ilmi yritysten ulkoiset rahoituslähteet.

Kuva 17. Yritysten ulkoiset rahoituslähteet.

Ne yritykset, jotka kokivat rahoituksen saannin vaikeutuneen taloustilanteen vuoksi, hakivat ulkoisen rahoituksensa vain pankeilta ja julkisilta rahoittajilta. Näillä kaikilla yrityksillä liikevaihto oli laskenut ja ne olivat joutuneet sopeuttamaan toimintaansa vuosina 2008–2010. Yrityksillä, joiden mielestä rahoituksen saanti ei ollut vaikeutunut, rahoituslähteitä oli useampia. Yrityksistä, jotka eivät olleet kokeneet rahoituksen saannin vaikeutuneen, 14,9 prosenttia ei kuitenkaan ollut hankkinut ulkoista rahoitusta ollenkaan.

9.2 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten finanssikriisistä alkanut talouden laskusuhdanne on vaikuttanut vakkasuomalaisten pk-yritysten investointeihin. Myös vaikutuksia muuhun toimintaan tutkittiin.

Saamieni vastausten perusteella voidaan todeta, että finanssikriisi on vaikuttanut vakkasuomalaisten pk-yritysten investointeihin. Tätä väitettä tukee esimerkiksi se, että 23,6 prosenttia yrityksistä on joutunut luopumaan investointihankkeistaan tai uudelleen suuntaamaan investointejaan muuttuneen taloustilanteen vuoksi. Myös se, että investoivien yritysten määrä tulee vähenemään vielä seuraavien vuosien aikana, vahvistaa väitettä. Suosituimpina investointikohteina tulevat säilymään samat, eli kaluston ja laitteiston uusimisinvestoinnit, lakisääteiset ja pakolliset investoinnit sekä kustannuksia säästävät investoinnit, mutta poikkeuksiakin kyllä löytyy: muutama yritys aikoo tulevaisuudessa tehdä investointeja uusiin tuotteisiin tai markkina-alueisiin, mikä on todella yllättävää.

Finanssikriisin vaikutuksia näkyy myös rahoituksen käytössä, sillä yhä useampi yritys aikoo tulevaisuudessa turvautua tulo-rahoitukseensa ja ulkoisen rahoituksen käyttö vähenee. Usea yritys koki rahoituksen saannin vaikeutuneen taloustilanteen vuoksi. Finanssikriisi on myös vaikuttanut yritysten henkilöstön tarpeeseen, sillä joka kolmas on lomauttanut tai irtisanonut henkilöstöään. Tulevaisuus näyttää kuitenkin valoisammalta, sillä yksikään yritys ei suunnittele lähitulevaisuuteen investointeja, jotka vähentäisivät henkilöstön tarvetta. Tällaisia investointeja teki vuosina 2008–2010 10,9 prosenttia yrityksistä. Päinvastoin, yritykset suunnittelevat lähitulevaisuuteen investointeja, jotka lisäävät henkilöstön tarvetta. Laskusuhdanteen vaikutukset näkyvät myös yritysten liikevaihdossa, joka on laskenut viimeisen kahden vuoden aikana melkein puolella vastaajista. Luottamus tulevaisuuteen on kuitenkin kova, sillä jopa 61,8 prosenttia yrityksistä uskoo liikevaihdon kasvavan seuraavan vuoden kuluessa.

Kyselyn vastausprosentiksi muodostui 37,3 prosenttia, joka on hyvä arvo verkko-kyselyä käytettäessä. Jotta olisin pystynyt tekemään toimialakohtaisia vertailuja, vastausprosentin olisi tarvinnut olla suurempi. Vastausprosenttia olisi ehkä voinut kas-

vattaa esimerkiksi toinen muistutussähköpostiviesti yrityksille. Tätä en kuitenkaan tehnyt, sillä mielestäni yksi muistutus oli riittävä.

Olisi mielenkiintoista toteuttaa tämä sama kysely toisen kerran kahden vuoden päästä ja verrata saatavia vastauksia tämän kyselyn tuottamiin vastauksiin. Näin saataisiin selville, miten yritysten suunnitelmat ovat käyneet toteen ja miten niiden liiketoiminta on alkanut elpyä finanssikriisin aiheuttamista vaikeuksista. Tutkimusmenetelmänä käyttäisin jälleen kvantitatiivista tutkimusmenetelmää, sillä koin sen sopivaksi tähän tutkimukseen.

LÄHTEET

- BBC:n www-sivut. Viitattu 28.3.2011. <http://www.bbc.co.uk/>
- Bierman, H. & Smidt, S. 2007. *Advanced Capital Budgeting*. Routledge.
- Elinkeinoelämän keskusliiton www-sivut. Viitattu 28.9.2010. <http://www.ek.fi>
- Finlexin www-sivut. Viitattu 16.10.2010. <http://www.finlex.fi/fi/>
- Finnveran www-sivut. Viitattu 30.9.2010. <http://www.finnvera.fi/>
- Heikkilä, T. 2008. *Tilastollinen tutkimus*. EDITA.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. *Tutki ja kirjoita*. Tammi.
- Hoffrén, S. 1993. *Pienyrityksen käsikirja*. Jyväskylä: Gummerus.
- Ikäheimo, S., Lounasmeri, S. & Walden, R. 2009. *Yrityksen laskentatoimi*. Helsinki: WSOYpro.
- Jormakka, R., Koivusalo, K., Lappalainen, J. & Niskanen M. 2009. *Laskentatoimi*. Helsinki: EDITA
- Kinnunen, J., Laitinen, E., Laitinen, T., Leppiniemi, J. & Puttonen, V. 2007. *Avain laskentatoimeen ja rahoitukseen*. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Knüpfer, S. & Puttonen, V. 2004. *Moderni rahoitus*. Vantaa: WSOY.
- Kokkonen, S. 1993. *Yrityksen analysointi ja rahoitus*. Helsinki; Weilin +Göös
- Koskela, M. & Rousu, A. 2009. *Kansantalous tutuksi*. Helsinki: WSOYpro. (4)
- Leppiniemi, J. 2009. *Rahoitus*. Helsinki: WSOY.
- Leppiniemi, J. & Puttonen V. 2002. *Yrityksen rahoitus*. Helsinki: WSOY.
- Lindholm, T. & Kettunen, J. 2009. *Kansantalous*. Helsinki: EDITA.
- Martikainen, T. & Martikainen, M. 2006. *Rahoituksen perusteet*. Helsinki: WSOY.

- Miettinen, A., Linnosmaa, I. & Kannisto, K. 2010. Toimiva talous. Helsinki: WSOYpro.
- Niskanen, J. & Niskanen M. 2007. Yritysrahoitus. Helsinki: EDITA
- Nordean www-sivut. Viitattu 18.10.2010.
- OP-Pohjola – ryhmän www-sivut. Viitattu 18.10.2010.
- Varsinais-Suomen maakuntaennuste vuodelle 2010.
- Pekkarinen, J. & Sutela, P. 2002. Kansantaloustiede. Helsinki: WSOY.
- Pohjola, M. 2008. Taloustieteen oppikirja. Helsinki: WSOY.
- Pohjola, M., Pekkarinen, J. & Sutela, P. 2006. Taloustiede. Helsinki: WSOY.
- Puttonen, V. 2009. Finanssikriisi – elämää taantumien keskellä. Helsinki: Talentum.
- Puolamäki, E. & Ruusunen, P. 2009. Strategiset investoinnit. Porvoo: Tietosanoma.
- Sampo Pankin www-sivut. Viitattu 18.10.2010.
- Shah, A. 2010. Global financial crisis. Global Issues. Viitattu 18.10.2010.
<http://www.globalissues.org/article/768/global-financial-crisis>
- Suomen Pankin www-sivut. Viitattu 18.10.2010.
- Suomen pääomasijoitusyhdistyksen www-sivut. Viitattu 21.10.2010.
- Suomen Yrittäjien www-sivut. Viitattu 27.9.2010. <http://www.yrittajat.fi>
- Sutherland, J. & Canwell, D. 2004. Key concepts in accounting and finance. Palgrave.
- Teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksen www-sivut. Viitattu 13.10.2010.
www.tekes.fi
- Tikka, M. & Haapaniemi, O. 1999. Rahoitusinstrumentit. Porvoo: WSOY.
- Tilastokeskuksen www-sivut. Viitattu 29.9.2010. <http://www.stat.fi/>
- Työsuojeluhallinnon www-sivut. Viitattu 23.10.2010.

Uranuksen www-sivut. Viitattu 16.10.2010. <http://www.uranus.fi/>

Vakka-Suomen seutukunnan www-sivut. Viitattu 30.9.2010. <http://www.vakka-suomi.fi/>

Villa, S., Ossa, J. & Saarnilehto A. 2007. Yritysmuodot - toiminta, rahoitus ja verotus. Helsinki: WSOY

Joissakin kysymyksissä on mahdollisuus rastittaa useampiakin vaihtoehtoja. Jätättehän viimeiseen "Lisättävää" -kohtaan sähköpostiosoitteenne, mikäli haluatte tiivistelmän kyselyn tuloksista. Tähän kohtaan voitte myös kirjoittaa omia mielipiteitä kyselyyn liittyen. Terveisin Saija Nieminen

- 1) Missä kunnassa tai kunnissa yritys toimii?
  - Laitila
  - Uusikaupunki
  - Kustavi
  - Taivassalo
  - Pyhäranta
  - Vehmaa

- 2) Kuinka monta henkilöä yritys työllistää?
  - 0-9
  - 10-49
  - 50-249
  - 250-

- 3) Mikä oli yrityksen liikevaihto vuonna 2009? _____

- 4) Mikä on yrityksen toimiala?
  - Maatalous, metsätalous tai kalatalous
  - Kaivostoiminta tai louhinta
  - Teollisuus
  - Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto, jäähdytysliiketoiminta
  - Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto, jätehuolto ja ympäristön puhtaanapito
  - Rakentaminen
  - Tukku- ja vähittäiskauppa; moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien korjaus
  - Kuljetus ja varastointi
  - Majoitus- ja ravitsemistoiminta
  - Informaatio ja viestintä
  - Rahoitus- ja vakuutustoiminta
  - Kiinteistöalan toiminta
  - Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta
  - Hallinto- ja tukipalvelutoiminta
  - Julkinen hallinto ja maanpuolustus; pakollinen sosiaalivakuutus
  - Koulutus
  - Terveys- ja sosiaalipalvelut
  - Taiteet, viihde ja virkistys
  - Muu palvelutoiminta
  - Kotitalouksien toiminta työnantajina; kotitalouksien eriyttämätön toiminta tavaroitten ja palvelujen tuottamiseksi omaan käyttöön
  - Kansainvälisten organisaatioiden ja toimielinten toiminta
  - Muu toimiala

- 5) Onko yritys vuosien 2008–2010 aikana lomauttanut tai irtisanonut työntekijöitä?
- Kyllä
  - Ei
- 6) Onko uusia työntekijöitä palkattu tai nykyisten työntekijöiden työtehtäviä muutettu vuosien 2008–2010 aikana?
- Kyllä, uusia työntekijöitä on palkattu
  - Kyllä, työtehtäviä on muutettu
  - Ei
- 7) Onko yrityksen liikevaihdossa tapahtunut muutoksia vuosien 2008-2010 aikana verrattuna edellisiin vuosiin?
- Kyllä, yrityksen liikevaihto on kasvanut
  - Kyllä, yrityksen liikevaihto on laskenut
  - Ei muutoksia
- 8) Uskooko yritys liikevaihdon kasvavan seuraavan vuoden aikana?
- Kyllä
  - Ei
- 9) Millaisia investointeja yritys on tehnyt vuosina 2008-2010?
- Lakisääteisiä tai pakollisia investointeja, esimerkiksi työturvallisuus
  - Kaluston tai laitteiston uusimisinvestointeja
  - Kustannuksia säästäviä investointeja
  - Tuotteiden kysynnän kasvun kompensoivia investointeja
  - Investoinnit uusiin tuotteisiin tai markkina-alueisiin
  - Yritys ei ole investoinut (siirry kohtaan 11)
  - Muu investointi, mikä? _____
- 10) Ovatko nämä tehdyt investoinnit vaikuttaneet tarvittavaan työntekijämäärään?
- Kyllä, lisäävästi
  - Kyllä, vähentävästi
  - Eivät ole vaikuttaneet
- 11) Millaisia investointeja yrityksessä aiotaan tehdä vuosina 2010-2012?
- Lakisääteisiä tai pakollisia investointeja, esimerkiksi työturvallisuus
  - Kaluston tai laitteiston uusimisinvestointeja
  - Kustannuksia säästäviä investointeja
  - Tuotteiden kysynnän kasvun kompensoivia investointeja
  - Investoinnit uusiin tuotteisiin tai markkina-alueisiin
  - Yritys ei aio investoida (siirry kohtaan 13)

Muu investointi, mikä?_____

12) Tulevatko tehtävät investoinnit vaikuttamaan tarvittavaan työntekijämäärään?

- Kyllä, lisäävästi
- Kyllä, vähentävästi
- Eivät tule vaikuttamaan

13) Onko investointihankkeista jouduttu luopumaan vuosien 2008–2010 aikana?

- Ei
- Kyllä, miksi?_____

14) Mikä on ollut yrityksen rahoituksen lähde vuosina 2008–2010?

- Tulorahoitus
- Osakkeiden myynti
- Pankki
- Vakuutusyhtiö
- Muu luottolaitos, kuten rahoitusyhtiö
- Julkinen rahoittaja, kuten Finnvera
- Pääomasijoittaja
- Joukkovelkakirja
- Yritys ei ole hankkinut rahoitusta
- Muu lähde, mikä?_____

15) Mistä yritys aikoo hankkia rahoituksensa vuosien 2010–2012 aikana?

- Tulorahoitus
- Osakkeiden myynti
- Pankki
- Vakuutusyhtiö
- Muu luottolaitos, kuten rahoitusyhtiö
- Julkinen rahoittaja, kuten Finnvera
- Pääomasijoittaja
- Joukkovelkakirja
- Yritys ei ole hankkinut rahoitusta
- Muu lähde, mikä?_____

16) Kokeeko yritys, että rahoituksen saanti on vaikeutunut taloustilanteen vuoksi?

- Ei
- Kyllä, miten?_____

17) Lisättävää?_____

Saatekirje

LIITE 2

Hei!

Opiskelen taloushallinnon tradenomiksi viimeistä vuotta Satakunnan ammattikorkeakoulussa Raumalla. Teen opinnäytetyötäni laman vaikutuksista vakkasuomalaisten pk-yritysten investointeihin. Samalla kartoitan myös muita laman aiheuttamia muutoksia yrityksissä.

Oheisesta linkistä löytyy kysely, joka on osa opinnäytetyötäni. Kyselyn avulla pyrin kartoittamaan vakkasuomalaisten pk-yritysten taloustilannetta. Kyselyyn vastaamiseen kuluu vain muutama minuutti. Toivottavasti löydätte aikaa vastata kyselyyn.

<http://FreeOnlineSurveys.com/rendersurvey.asp?sid=fe5zgho7luglduu815699>

Saamiani vastauksia tulen käsittelemään luottamuksellisesti. Mikäli kuitenkin haluatte saada yhteenvedon tutkimuksen tuloksista, voitte jättää sähköpostiosoitteenne kyselyn viimeiseen avoimeen kohtaan. Vastauksia toivon viimeistään perjantaina 22.10.2010.

Ystävällisin terveisin

Saija Nieminen

saija.nieminen(at)student.samk.fi

050 3559 158

Hei!

Lähettämäni kysely Laman vaikutuksista vakkasuomalaisten pk-yrityksien investointeihin sulkeutuu viiden päivän kuluttua. Jos ette ole vielä vastanneet kyselyyn, toivon, että teette sen mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään 22.10.2010, jotta tutkimuksestani tulee mahdollisimman luotettava.

Kyselyyn vastaamiseen kuluu vain hetki ja se löytyy oheisesta linkistä.

<http://FreeOnlineSurveys.com/rendersurvey.asp?sid=fe5zgho7luglduu815699>

Mikäli olette jo vastanneet kyselyyn, kiitän vastauksistanne ja toivotan hyvää syksyn jatkoa!

Ystävällisin terveisin

Saija Nieminen

saija.nieminen(at)student.samk.fi

050 3559 158